

REVISTA CULTULUI MOZAIC

APARE BILUNAR

Anul XI - Nr. 141 • 15 Iunie 1966 • SIVAN 5726 • 12 pagini, 1 leu

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: BUCUREȘTI - STR. DIMITRIE RACOVITĂ, 8 TEL. 13.25.38

In acest număr:

TROMBONISTUL DIN VILNA
de Maria Arsene

MISTERIOASA LUME A
CABALEI

(pag. VI-VII)

Cele două țeluri — ale Torei —

MAIMONIDE
(1135—1204)

Legea sacră urmărește în principal două țeluri și anume bunăstarea sufletului și bunăstarea trupului.

În ce privește bunăstarea sufletului, ea constă în aceea ca toți oamenii să aibă idei curate potrivit cu puterea lor de discernământ. În acest sens scrierile sfinte se exprimă atât în termeni clari, cât și prin alegorii; căci nu este în puterea credinciosului simplu să înțeleagă acest subiect pe deplin.

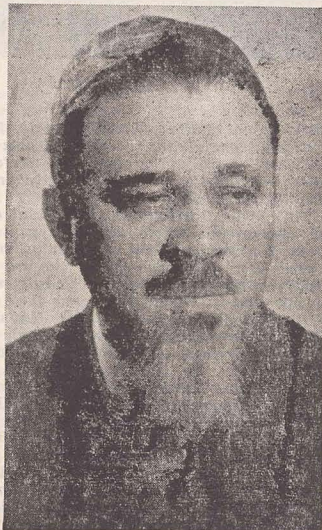
În ce privește bunăstarea trupului, el se obține prin îmbunătățirea felului de viață a oamenilor în societate. La aceasta se ajunge pe două căi: în primul rând, făcând să dispară violența între oameni, astfel ca niciun om să nu-și îngăduie să procedeze după bunul său plac, ci plecând de la ceea ce este spre folosul tuturor; în al doilea, rând, făcând ca fiecare om să capete deprinderi folositoare obștei, căci în acest fel interesele societății vor fi asigurate.

Trebuie știut că dintre aceste două țeluri ale Legii, primul — referitor la bunăstarea sufletului — este neîndoiel de esență superioară. Dacă cel de al doilea îl precede în ordinea naturală și în timp, e vorba de bunăstarea trupului, care contribuie ca societatea omenescă să se dezvolte bine și ca starea tuturor indivizilor să se îmbunătățească pe cât posibil, cel de al doilea țel este cel mai grabnic și a fost înfățișat pînă în cele mai mici amănunte, căci numai după ce a fost atins se poate

ajunge la primul. În fapt, s-a dovedit că fiecare om este apt de o îndoită perfecțiune, de o perfecțiune primară, privind trupul și de o perfecțiune superioară, spirituală. Prima constă în aceea ca omul să se bucure de o deplină sănătate, pe care o poate dobîndi satisfacîndu-și de fiecare dată trebuințele, atât în ce privește alimentația, cât și celelalte nevoi trupești, ca de pildă îmbrăcăminte, baia etc. Omul singur și izolat n-ar putea să realizeze bunăstarea, acest lucru îl poate obține numai în lăuntrul societății, căci e un adevăr cunoscut că omul este o ființă socială.

Cea de a doua perfecțiune constă în a deveni rațional în actele pe care omul le săvîrșește, cu alte cuvinte de a dobîndi o *inteligentă a faptei*, astfel ca despre fiecare lucru care există omul să aibă maximum de cunoștințe posibile. Este de la sine înțeles că aici nu e vorba nici de acțiuni și nici de moravuri, ci doar de idei, la care se ajunge prin reflectare. Este, de asemenea, evident că la această sublimă perfecțiune nu se poate ajunge decît după ce a fost obținută prima; căci este cu neputință ca un om chinuit de foame, de sete, de căldură sau de frig să înțeleagă ideea despre care i se vorbește; cu atât mai puțin va putea el însuși să ajungă la această idee. Dar după ce a atins prima treaptă a perfecțiunii, devine cu putință s-o atingă și pe a doua, care în mod neîndoiel e cea mai nobilă, căci doar datorită ei omul e nemuritor.

LA O ANIVERSARIE

La 20 iunie a.c. credincioșii evrei din țară aniversază împlinirea a 18 ani de la alegerea și instalarea Eminenței sale d-lui dr. Moses Rosen în funcție de Sef rabin al cultului mozaic din Republica Socialistă România.

Providența divină a hărăzit obștei noastre un cap spiritual înțelept, care în spiritul celor mai bune tradiții ale iudaismului îndrumază pe credincioșii mozaici pe calea cea bună, îngrijindu-se de cerințele spirituale ale credincioșilor, de buna funcționare a instituțiilor și lăcașelor de cult, Eminența Sa d. Sef rabin dr. Moses Rosen îi îndrumă pe coreligionari să fie cetățeni devotați și loiali ai Republicii Socialiste România, să nu-și precupească munca pentru ridicarea și propășirea continuă a țării, pentru apărarea păcii în lume. Eminența Sa este deputat în Marea Adunare Națională și membru în Comitetul național de apărare a păcii. La diferitele manifestări internaționale, d-sa a reprezentat și reprezintă cu cinste obștea evreiască din țară.

Revista cultului mozaic se alătură clerului, conducătorilor de comunități, tuturor credincioșilor mozaici din țară urînd Eminenței Sale d-lui Sef rabin dr. Moses Rosen, președinte al Federației Comunităților Evreiești (M) din Republica Socialistă România, sănătate și putere de muncă spre a se putea devota multă ani de aici înainte mării d-sale sfinte.

VIZITĂ DE BUN RĂMAS

Cu prilejul plecării definitive din țară, Excelența Sa domnul Zvi Ayalon, ministru plenipotențiar al statului Israel și doamna au făcut în

ziua de 31 mai a.c. o vizită de rămas bun Eminenței Sale domnului Șef rabin doctor Moses Rosen și doamnei.

Salutul adresat de Eminența Sa d-l Șef rabin dr. MOSES ROSEN ziarului „Wochenblatt” din Canada

Ziarul progresist în limba idîș „Wochenblatt” din Toronto-Canada, a împlinit 40 de ani de apariție. Cu acest prilej, Eminența Sa d. Sef rabin dr. Moses Rosen a adresat colectivului de redacție următoarea scrisoare:

D-lui
I. Gherșman,
Redactor-șef al ziarului „Wochenblatt”.

Scumpe prietene,

Cu deosebită plăcere am aflat că în curînd veți sărbători jubileul de 40 de ani de apariție a valoroasei dv. publicații. 40 de ani de presă progresistă într-o colectivitate evreiască atît de importantă ca cea din Canada înseamnă tot aștia ani de luptă și sacrificii pentru înflorirea vieții culturale, împotriva antisemitismului și fascismului, pentru întărirea nobilei cauze a păcii.

Îmi amintesc cu plăcere de întîlnirea noastră de acum 18 ani la Montreux, în sesiunea Congresului Mondial Evreiesc. Cu acel prilej am admirat talentul și energia cu care militați pentru nobilele idealuri progresiste.

Cînd noi evreii vorbim de o activitate de 40 de ani, ne vin imediat în minte cei 40 de ani legați de generația deșertului — ani de luptă aspră cu greutățile, ani de împlinire spirituală, de înfrîngere a adversităților. Sfirșitul celor 40 de ani înseamnă începutul unei perioade noi, de împlinire a țelurilor dorite, de realizarea a idealurilor.

Patrulzei de ani este vîrsta înțelepciunii. Nu numai pentru individ, ci și pentru colectivitate această înseamnă experiență acumulată, premiză a unei activități viitoare binecuvîntate.

În numele Federației Comunităților Evreiești (M) din Republica Socialistă România, în numele revistei noastre — confrate mai tînăr al dv., care învață din experiența dv. — în numele tuturor priete-

nilor din țara noastră, vă adresăm, stimate prietene, dv. și colaboratorilor dv. sincere felicitări. Vă doresc să mergeți din succes în succes în binecuvîntata dv. activitate, spre binele întregului nostru popor, într-o lume în care să piară nedreptatea și să domnească pacea între popoare.

Cu cele mai bune sentimente și aprecieri prietenești,

Dr. MOSES ROSEN

Șef rabin și președinte al Federației Comunităților Evreiești (M).
Deputat în Marea Adunare Națională a Republicii Socialiste România

CONFERINȚA DEPRE IUDAISM PENTRU VIITORI PREOȚI

În orașul Avila, centru istoric religios al Spaniei, locul de naștere al marelui inchișitor Torquemada, a avut loc recent o conferință despre iudaism. Ea a fost organizată de asociația pentru prietenia evreo-spaniolă și a fost ținută de senor Max Mazin, președintele comunității evreiești din Madrid. Conferința a fost audiată de 300 seminaristi, viitori preoți romano-catolici.

45 inscripții ebraice

De curînd a apărut la București, în editura Academiei Republicii Socialiste România, un impozant volum de 900 de pagini intitulat: *Inscripțiile medievale ale României. Orașul București*. (vol. I 1395 — 1800.)

Lucrarea cuprinde un număr de 1200 inscripții, în mare parte de pe pietre funerare, aflate pe teritoriul orașului București. Se publică în acest volum inscripții săpate în piatră, lemn, metal, cusute sau brodate pe stofe. Se exceptează tot ce este scris pe hîrtie sau pergament.

Printre aceste inscripții, în mai multe limbi, se află un număr de 45 în limba ebraică. Majoritatea lor provine dintr-un caiet aflat în arhiva Federației Comunităților Evreiești (M). Pietrele originale au fost distruse de regimul fascist din timpul celui de al doilea război mondial.

Cea mai veche inscripție datează din 1715, decembrie 6/10 (Kislev 5476) și sună astfel în traducerea mea:

„Aici odihnește conducătorul, martirul, starostele cel mare, rabi Mordechai, fiul răposatului rabi Iehuda, decedat în 10 zile ale lunii Kislev, anul (5) 476, după computul mic. Fie-i sufletul cuprins în legătura vieții veșnice”.

Nu am reprodus traducerea din volum, deoarece ea nu este întotdeauna corespunzătoare. Cercetătorul Negoita a completat unele prescurtări în mod greșit și a ajuns să traducă deseori rabi prin „rabin”, de unde se creează curioasa impresie că în 45 inscripții sînt pomeniți mereu rabini. Or, este știut că rabini sînt desemnați în genere prin titlatura „av bet din”, „meor hagadol”, „roș metivta”.

Revenind la inscripții, să pomenim cîteva care amintesc de frunțași ai comunității bucureștene, de rabini, de femei de seamă, etc.

În acest sens merită a fi cercetată inscripția marelui staroste *Tvi fiul lui Chaim Nisim* decedat în prima zi de Pesach 5492 (10 aprilie 1732).

Un alt mare staroste *Tvi fiul lui Kalonimos (Kalman)* a decedat a doua zi de Pesach 5503 (10 aprilie 1743). Starostele *Șimon* fiul martirului *Iacob Ischar* a decedat la 13 ianuarie 1744 (10 tevet 5504).

Femeile sînt laudate pentru vrednicia, pudicitatea și ospitalitatea lor. Astfel de laude figurează pe monumentul funerar al „doamnei Slove fiica lui rabi Tvi, decedată la 13 Iiar 5508 (11 mai 1748), pe cel al *Zeldei*, fiica lui *Elimelah* (4 Cheșvan 5522) ș.a.

Marele staroste *Mordechai ben Tvi* a decedat la 21 Av 5507 (15 august 1784) ne spune inscripția nr. 523. Alt mare staroste *Șimon*, fiul martirului *Iacob Ischar* este arătat în inscripția nr. 521 că a decedat duminica 10 Tevet 5504. Inscripția este luată după un caiet manuscris aflat la Federația Comunităților Evreiești (M) București.

Curios este faptul că sub nr. 525 se reproduce — (după un text tipărit, mai corect) inscripții pentru același defunct, data morții fiind pusă 5520. E clar că prima variantă a confundat „dale” cu „chaf” final, scriind „4” în loc de „20” iar editorul nu a observat greșeala și a considerat că e vorba de două inscripții distincte. Diferențele în textul inscripției par a proveni din greșeli de copiat. În nici un caz nu poate fi vorba de două persoane distincte.

Interesantă este inscripția din 14 Tamuz 5523 (25 iunie 1763) de pe piatră lui *Ieșai*, fiul hahambasei din Iași *Bețalel* (care în documentele românești e pomenit sub numele de „Bețal”).

Printre alți frunțași ai obștei evreiești din București e amintit și starostele Avram fiul lui Chaim (2 mai 1775, marti 2 Iiar 5535). Zece zile mai tîrziu moare alt frunțaș, Avram, fiul lui *Iehuda Leib*.

Inscripția din 26 Tișri 5551 (5 octombrie 1790) pomeneste de rabinul *Chaim* din *Sniatin* cu ocazia morții fiului acestuia *Iehoșua*. Tatăl mai trăia la acea dată.

Mișcător este epitaful tînarului învățat *Ihahk Bati*, care moare la 29 Cheșvan 5553 (14 noiembrie) curînd după ce i se naște primul copil.

Starostele Avram *Hakoen* e pomenit în epitaful fiicei sale *Lea*, decedată la 29 aprilie 1795 (Iiar 5555).

Inscripțiile publicate de Academia Republicii Socialiste România aduc o serie

(Continuare în pag. II-a)

I. Kora

PICTORUL RUBIN

Numele pictorului Rubin are de multă vreme o largă circulație în lumea iubitorilor artelor plastice. Saloanele expozițiilor și muzee de prestigiu din mai multe metropole expun și păstrează cele mai bune dintre pinzele sale. La 73 de ani, arta lui continuă să se afirme cu vigoare tinerască, pinzele sale surprinzând ca întotdeauna pe privitor prin prospețimea culorilor și forță de expresie.

Plecat, acum mai bine de jumătate de veac de pe meleagurile românești, unde a văzut lumina zilei, în tirgușorul moldovenesc Hirău, pictorul Rubin nu a uitat nici cerul nostru înalt, nici plaiurile întinse, nici dealurile molcome și nici oamenii sfătoși, harnici și plini de sensibilitate, pe care i-a cunoscut în anii copilăriei. Aceste impresii, sedimentate și filtrate cu scurgerea anilor, alcătuiesc temelia universului său interior. Desigur, anii de studii petrecuți la Paris, peregrinările prin Italia, America și în alte locuri, evenimente, senzațiile și emoțiile ulterioare au îmbogățit și adâncit acest univers, sub aspectul experienței și al virtuozității tehnice. Elementele sale primordiale — sensibilitatea, harul de a recepționa și a reda plastic fiul și bucuria unui joc de lumini, ale unei forme pure, sau ale unui chip omenesc — artistul le-a primit însă în mod neîndoișos în anii copilăriei, pe aceste plaiuri.

Aria creației lui Rubin este largă, trecind

R. RUBIN : Autoportret

hotarele mai multor școli și curente. Fiul al acestui veac uluit și trepidant, arta sa a închis — precum scoica toată forța mării — căutările, neliniștea și întrebările unei întregi generații.

Înțelegând caracterul universalist al artei, interferența dintre diferitele școli și curente, pictorul Rubin se pronunță însă pentru păstrarea caracterului propriu al fiecărui artist, a spiritului și tradiției naționale proprii. „Nu cred — spune el — într-o limbă esperanto a picturii. Nu sînt de părere că un pictor japonez trebuie să picteze aidoma cu unul francez, iar dacă totuși o face, sînt convins că arta sa va fi de calitate a doua”.

Consecvent cu ideile sale, pictorul Rubin surprinde și redă în pinzele sale mediul înconjurător — priveliștile satului israelian unde trăiește de mulți ani, bucuria simplă și totuși de fiecare dată uluitoare a răsăritului de soare, chipuri de oameni simpli — muncitori și țărani — cu a căror viață s-a identificat de multă vreme.

V. Isac

Inscripții ebraice

(Urmare din pag. 1-a)

de știți despre viața socială și culturală a epocii. Un interes deosebit îl prezintă studierea onomastice. Dacă pentru bărbați numele este redat în forma lui ebraică sau dublată (Tvi-Hers, lehuda-Leib, Zev-Volf) cele feminine sînt aduse în forma lor din graiul zilnic, fie că sînt de origine ebraică: Chaia, Sara, Miriam, Ester, Lea, fie că sînt de origine slavă: Pesil, Slove, Zelde, Meni, germanică: Hinde, Edel, Freide sau romanică — Iente.

Cu excepția observațiilor critice făcute în cursul acestei recenzii, se remarcă că publicarea inscripțiilor este făcută multumitor. Transcrierea în alfabet latin și traducerea, în general corecte (cu excepția titlurilor, uneori). S-au strecurat și greșeli de tipar din păcate tocmai la dată (de exemplu la inscripția nr. 537).

Pentru fiecare inscripție se indică izvorul, locul unde a mai fost publicată, variantele de lectură. În bogatul indice de la sfîrșitul volumului se indică toate numele din inscripții, ceea ce ușurează munca cercetătorului.

În introducere se anunță pregătirea volumului II, care va conține inscripțiile din 1800—1848 precum și aceea a volumului I din inscripțiile similare ieșene. Fiilia a din Iași a Academiei a strîns un vast material, inscripțiile ebraice fiind luate de subsemnatul.

Ținînd seama de ritmul în care lucrări de acest gen pot vedea lumina tiparului socotim ca binevenită inițiativa luată de dr. Moses Rosen șeful cultului mozaic din Republica Socialistă România, de a se copia, strînge și fotografia inscripțiile ebraice din țară. Pe de o parte această acțiune ar pune la dispoziția cercetătorilor un prețios material documentar, pe de altă parte ar ușura munca acelor care vor publica inscripțiile medievale din toate regiunile țării, problemă care preocupă desigur, pe specialiști.

NOUL AEROPORT AL BUCUREȘTIULUI

Ziarul „România liberă” a publicat date interesante despre noul aeroport internațional al orașului București, ale cărui lucrări urmează a fi terminate în ultimul trimestru al anului 1967.

Pista de decolare-aterizare va avea o lungime de 3.500 metri și va fi prevăzută cu un număr însemnat de platforme de imbarcare-debarcare și staționare, precum și de căi de rulare aferente. Aterizările și decolările avioanelor vor fi asigurate de utilaje și aparatură din cele mai perfecționate. Traficul aerian va fi supravegheat tot timpul de un centru regional dotat cu aparatură electronică.

Clădirea aerogării va fi un ansamblu arhitectonic dotat cu instalații și spații corespunzătoare unei bune serviri a publicului călător. Turnul de control, creierul care coordonează și dirijează circulația aeriană în zona aeroportului și pe aeroport, va permite efectuarea unui număr de circa 40 de aterizări și decolări pe oră.

Prin construirea noului aeroport se creează condiții pentru folosirea de către aviația românească a unor tipuri moderne de avioane cu viteze și capacități sporite. Totodată, companiile străine care vor România are acorduri aeriene vor putea trimite orice tip de avioane, mărindu-se astfel frecvența transporturilor, atît în ce privește cursele regulate, cît și tranzitul prin țara noastră.

O ANTOLOGIE A POEZIEI ROMÂNEȘTI EDITATĂ ÎN BRAZILIA

O editură din Rio de Janeiro a publicat de curînd o antologie a poeziei românești, tradusă în limba portugheză de Nelson Vainer.

Precedată de un scurt cuvînt înainte al scriitorului Guilherme de Almeida, membru al Academiei braziliene de litere, precum și de o prefață a criticului român I. D. Bălan, antologia cuprinde o largă selecție din poezia românească, de la Budai Deleanu pînă în zilele noastre.

Bogat ilustrată, antologia poeziei românești a fost editată în excelente condiții grafice.

MUZEUL SATULUI A ÎMPLINIT 30 DE ANI

Muzeul satului a sărbătorit 30 de ani de la înființare. Dezvoltat mult după 1948, Muzeul satului a devenit cu adevărat un așezămint de temeinică valoare, fiind considerat de specialiștii de peste hotare drept al doilea muzeu etnografic în aer liber din lume, după cel din Stockholm.

La popasul celor 3 decenii de activitate, Muzeul satului de la București dispune de 62 de complexe, cu 223 construcții autentice și 10.000 obiecte de inventar, rod al depistărilor riguroase efectuate de echipe de specialiști pe întreg cuprinsul țării.

Muzeul satului a cunoscut și cunoaște un mare aflix de vizitatori. În ultimul deceniu, s-au perindat pe aici peste 1.200.000 vizitatori, dintre care 455.000 de peste hotare, veniți din 88 de țări.

„Cîntecul gintei latine” în limba ebraică

M. S. Rabener este unul din fruntașii scrisului în limba ebraică în România, care a lăsat urme durabile în perioadele timpului și chiar în mișcarea literară în limba ebraică, alături de Wolf Ehrenkrantz (Sbarjer), Israel Teller, Ithoc Aizic Taubes, Hillel Kahane și alții care au apărut în prima și ultima jumătate a veacului trecut.

M.S. Rabener figurează în „Gallery of Hebrew Poets” (1725—1903) carte de portrete (reproduceri foto) apărută la Londra, la începutul acestui secol, — alături de M. L. Ma'bin, A. Goldfaden și Wolf Ehrenkrantz. Îl găsim colaborînd la unul din cele mai importante periodice din România în limba idiș „Das Neue Volksblatt”, apărut la 17/29 martie 1892, în redactarea lui D. Sufrin.

Ca ebraist a fost redactor al revistei „Zimrath Haaret” care apărea trilar și autor al cântărilor „Hazamir” (Primăvara), „Neginoth Ever” („Cîntecele trecutului”), „Luach Halev” („Calendarul inimii”), „Ziurim i Tora” („Însemnări la Tora”), „Melodii ebraice” (1864), „Flori alese” culegere

de poezii de Schiller, talmăcite în ebraică.

În arhiva noastră se află două din lucrările sale. Una cu titlul „Sulamit sau Cîntarea cîntărilor lui Solomon” („Hasulamit”) o dramatizare după texte ebraice

M. Rabener

vechi, transpusă în ritm metric, în limba ebraică. A apărut în tipografia lui H. Goldner, în 1880. A doua lucrare este o broșură apărută în tipografia „Buciumul Român” din București în 1874. Este un panegric tradus din limba germană, pentru pomnirea răposatei Debora, soția dr.-ului Landesberg.

M. S. Rabener a fost profesor de ebraică la școala evreiască din Suceava, director al școlii evreiești din Fălticeni, predicator la Iași și Roman, director al orfelinatului „Neuschatz” din Iași, translator autorizat la consulatul austro-ungar, membru la diferite societăți de cultură și artă din Viena și Praga (Asociația orientală din Leipzig și Halle, Societatea de artă din Praga). Totodată este unul din cei trei traducători ai „Cîntecului gintei latine”, poezia lui V. Alecsandri, premiată la concursul de la Montpellier.

Bardul de la M. Ircești a stîrnit entuziasm la premiera lui și în cercurile intelectualității evreiești din țară, provocînd cîteva manifestări într-un cadru special eiviesc.

În afară de M. S. Rabener au tradus în limba țării sfînte „Cîntecul gintei latine”

rabinul A. Taubes și eruditul Israel Teller, acesta din urmă profesor de limba ebraică la școala israelito-română din Bacău. Vasile Alecsandri, mișcat de sentimentele care se oglindesc în gestul traducătorilor a mulțumit, răspunzînd la scrisorile acestora. Sînt cunoscute schimbările de scrisori dintre Vasile Alecsandri și rabinul A. Taubes și Israel Teller. Din păcate, s-au păstrat numai originalele schimbului de scrisori dintre V. Alecsandri și A. Taubes, aflate în arhiva documentară a Federației Comunităților Evreiești (M). Se cunoaște și schimbul de scrisori, nu însă din manuscris, ci din „Anuarul pentru Israeliti”, dintre V. Alecsandri și Israel Teller. Schimbul de scrisori dintre V. Alecsandri și M. S. Rabener nu este cunoscut decît din traducerea în idiș, apărută în „Jüdischer Telegraph” nr. 350 din 17 iulie 1878, colecție aflată în arhiva noastră documentară.

Iată textul acestor scrisori traduse în românește, după textul lor talmăcit în idiș:

Iași — 30 iunie 1878:

Mult stimat d-le Alecsandri

Mircești

Deoarece am tradus în limba sfîntă, poezia „Ginta latină” ca să poată fi cunoscută de frații mei de credință din România... vă rog să considerați gestul meu ca o deosebită considerație față de victoria dv. de la Montpellier.

Vreau să vă asigur că și evreii români sînt foarte mîndri, cînd vă văd în rîndul întîi, printre cei mai mari poeți ai gintei latine. Vă rog să-mi permițeți să vă trimit un exemplar tipărit al traducerii mele. O să mă simt foarte fericit dacă o să-mi faceți onoarea de a-mi răspunde că ați primit-o.

Cu deosebită considerație
M. S. RABENER

Mircești — 2 iulie 1878

D-le predicator, cu mare mulțumire am primit scrisoarea dv. cu traducerea în limba sfîntă a poeziei „Ginta latină”.

Nu mă îndoiesc că traducerea este exactă, pentru că ea este făcută în vechia și curată limbă ebraică, de un om învățat. dar îmi pare foarte rău că nu pot să o înțeleg Vă mulțumesc, domnule meu, pentru trimiteria unui exemplar tipărit după traducere și de asemenea pentru complimentele adresate mie în scrisoarea pe care mi-ați trimis-o și vă rog să-mi permițiți considerațiile mele cele mai înalte.

V ALECSANDRI

FILATELIE...

O expoziție filatelică puțin obișnuită a fost deschisă în Israel. Ea înfățișează felul în care ororile naziste se reflectă și au fost consemnate de micile pătrățele colorate pe care le aplicăm pe scrisorile noastre. Expoziția cuprinde trei secțiuni: prima înfățișează timbre emise de naști, sau de țările aflate vremelnice sub ocupație nazistă; nu puține din aceste timbre cuprind ațitări și investigații criminale antisemite. O altă secțiune înfățișează timbre emise după război în diferite țări ale lumii și care au ținut să aducă un omagiu memoriei martirilor teroarei naziste. Însfîrșit, a treia secțiune cuprinde plicuri pe care poșta din localitatea de destinație le-a înapoiat cu mențiunea „adresantul și întreaga sa familie nu mai există”.

Sînt falașii de origine evreiască ?

meridiane

Un martir: Ștefan Lux

În nr. 139 ale revistei noastre am publicat un articol mai amplu despre unele triburi africane la care cercetătorii au stabilit anumite influențe iudaice. După părerea acestora, ar fi vorba de descendenți ai celor 10 triburi evreiești ce au dispărut fără urmă din arena istoriei, după dărîmarea templului din Ierusalim.

Printre triburile la care această influență este cu deosebire evidentă se numără falașii din Abisinia. E vorba de un trib al cărui loc de așezare este regiunea muntoasă din jurul lacului Tana, de unde izvoarește principalul afluent al Nilului Alabastru. Orașul Gundar, capitala regiunii, este centrul așezării lor.

Falașii cred în legea lui Moșe și în Bibie, dar citesc scrierile sfinte numai în limba abisiniană, deoarece ebraica le este necunoscută. Tot în abisiniana veche oficiază preoții lor rugăciunile și celelalte practici rituale.

Încă acum 60 de ani unii cercetători au emis părerea că falașii ar fi de origine evreiască, dar trăind de multe secole în mijlocul populației băștinase ei și-au uitat limba și multe din obiceiurile strămoșești. Datorită condițiilor speciale în care au trăit, falașii n-au avut cum lua cunoștință de scrierile post-biblice, inclusiv Talmudul. În esență însă, e vorba de descendenți ai celor zece triburi dispărute.

Acest punct de vedere a întîmpinat opoziția altor cercetători, ceea ce a dus la o discuție aprinsă, în care ultimul cuvînt nu a fost încă rostit.

Printre adepții primului punct de vedere se numără dr. Făilovici, cunosător al limbilor amhara și gheza, vorbite de falași. Studiind timp de mai mulți ani obiceiurile și istoria falașilor, el a ajuns la concluzia că ar fi vorba de evrei cu tradiție și obiceiuri speciale.

Un punct de vedere opus a emis fostul șef rabin al Turciei, Haim Nahum, care a cercetat această problemă la fața locului.

Cinstirea memoriei martirilor ce și-au dat viața al kiduș hașem constituie o obligație sacră. În acest spirit se comemorează împlinirea a 30 de ani de la plecarea dintre cei vii a lui Ștefan Lux, care și-a jertfit viața convins că gestul său ar putea trezi conștiința lumii și a o preveni de pericolul de moarte ce se apropie.

Era în anul 1936. În Germania, hitlerismul bîntuia cu furie oarbă, Italia fascistă atacase pașnicul popor etiopian, iar Spania era amenințată de complotul generalilor reacționari. Pe zi ce trecea, fascismul devenea tot mai cuceritor în Europa nădîndu-și măcar osteneala să-și ascundă planurile lor criminale. În această atmosferă înăbușitoare, de dimăineea furtunii, un foc de pistol a răsunat într-una din zile în sala de ședință a Ligii Națiunilor. În galerie rezervată presei, ziaristul evreu din Praga Ștefan Lux își trăsese un glonte în piept, nădăjduind că în acest fel va zgudui conștiința lumii, obligînd-o să reflecteze asupra pericolului mortal ce se apropia.

Prin intențiile sale curate, prin intuiția pe care a avut-o asupra cursului ulterioar al evenimentelor, prin voința sa de a se jertfi spre binele poporului său și a omenirii, Ștefan Lux merită să trăiască în conștiința contemporanilor.

S-a născut la Viena, în anul 1888, în familia unor intelectuali. Tînărul Ștefan a studiat dreptul la Budapesta, dar cariera

de avocat nu corespundea temperamentului său vulcanic. Interesul său se îndreaptă spre lumea teatrului. În anul 1911 apare pe scena unui teatru berlinez. Cam în aceeași perioadă îi apare prima culegere de versuri. În 1913—1914 face teatru la Viena. La izbucnirea primului război mondial intră în armată, e trimis pe front, unde e rănit. Un glonte îi pătrunde în plămîni, de unde nu mai poate fi extras. După cîteva luni de spital se întoarce pe front, unde e rănit pentru a doua oară.

La terminarea războiului, Lux se stabilește la Berlin, unde înființează o societate pentru producția de filme. Realizează filmul „Dreptatea”, îndreptat împotriva antisemitismului, care se făcea tot mai simțit în Germania postbelică. Dar acest film nu va fi proiectat niciodată, căci exact în ziua în care urma să aibă loc premiera lui, se produce putsch-ul fascist.

La înscăunarea hitlerismului, Lux părăsește Germania stabilindu-se la Praga, unde înființează un teatru evreiesc. Biruind mari greutăți financiare, izbutește să dea două sau trei spectacole.

În acest timp, în lume evenimentele își urmează cursul lor funest. În Germania, hitlerismul ucide, jefuiește, incendiază; în Spania, izbucnește războiul civil; în Abisinia, legiunile fasciste distrug și nimicesc pe cei ce le rezistă... Vilvaia războiului se întinde și în extremul orient, unde Japonia atacă China.

Martor lucid al acestor tragice evenimente, Ștefan Lux este profund zguduit de indiferența și neputința Ligii Națiunilor, de miopia politicianilor aflați atunci la cîrmă. În ce fel să fie trezită atenția opiniei publice? Cum ar putea fi determinați oamenii politici să se opună amenințării lui Hitler și acoliților săi?

În conștiința lui Ștefan Lux își face tot mai puternic loc ideea că trebuie să facă ceva în această direcție. Se hotărăște să plece la Geneva, unde își ținea ședințele Liga Națiunilor. De aici ar trebui să pornească găsul care să avertizeze popoarele.

În vara lui 1936, Lux sosește la Geneva, înarmat cu o legitimație de ziarist. Dar abia pătrunde în sala de ședință că-și dă seama de atmosfera deprăntă ce domnește în acest for internațional. „Ce cumplită nenorocire!” exclamă el împărțîșindu-și impresiile unui coleg. Nu, discursurile, vorbele mari, de care nu se face economie, nu duc la nimic. E nevoie de un gest zguduitoar. Și Ștefan Lux se hotărăște: își va jertfi viața în speranța că sacrificiul său va zgudui conștiința lumii.

În ziua de 3 iulie, dimineață, Ștefan Lux își face apariția, surzitor, în loja presei. Ca de obicei își salută curtenitorii colegii. Din servietă scoate scrisorile pe care le-a scris

în ultimele două zile: către prietenul său Paul du Bochet, către Anthony Eden, pe atunci ministru de externe al Angliei, către ziarele „Manchester Guardian” și „L'Intransigeant”.

În acest timp, la tribună se citește traducerea discursului delegatului spaniol în legătură cu Abisinia. Lux se ridică și cu glas puternic strigă: „E ultimul meu act!” apoi își trage un glonte în piept.

Ședința este suspendată pentru zece minute. La reluare, președintele sesiunii, Paul Van Zeeland declară: „Incidentul nu are nici un fel de legătură, directă sau indirectă, cu dezbaterile în curs”.

Ștefan Lux mai trăiește. Medicul Ligii Națiunilor dispune transportarea lui la spital. Un chirurg încearcă să extragă glonte, dar acesta perforase plămînul rănit în timpul războiului, provocînd o emoragie puternică. Viața i se scurge vîzînd cu ochii, dar Lux e calm și chiar mulțumit. Seara îl vizitează marele rabin al Genevei, Salomon Poliakov, căruia îi spune: „Știu că nu mi-ai mai rămas decît cîteva clipe. Ajutați-mă să mor. Nu am fost un evreu religios, dar doresc să mor ca bun evreu. Numele meu ebraic e Smuel Moșe ben Abraham. Rog să fiu înmormîntat după legea evreiască”.

Înmormîntarea avu loc a doua zi. Din Praga sosiră soția și fiul său. În fața mormîntului deschis, marele rabin al Genevei a spus: „Lux și-a dat viața ca luptător care dă ultimul asalt împotriva inconștienței celor adormiți.” În cuvîntarea sa, președintele asociației ziaristilor acreditați pe lingă Liga Națiunilor, a dezmințit categoric versiunea că ar fi vorba de fapta unui nevropat. „Toți cei care l-au cunoscut pe Ștefan Lux știu perfect că era un om echilibrat. Scrisorile sale sînt departe de a fi ale unui anormal. În scrisoarea adresată lui Eden, el nici nu menționează chestiunea evreiască, ci vorbește despre primejdia ce amenință omenirea și civilizația. Nu, nu e scrisoarea unui seitar, ci a unui om preocupat de cauza generală a umanității.” Și vorbitorul încheie cu cuvintele: Ștefan Lux ce putem spune noi despre gestul tău, poate inutil, dar eroinic și de abnegație supremă?”

Ziarele relatează tragica scenă petrecută în acea zi în sala de ședință a Ligii Națiunilor. La Praga, Liga împotriva antisemitismului edită o broșură consacrată lui Ștefan Lux, cu un text scris de Emil Ludwig. O altă broșură apărută ceva mai tîrziu în Argentina.

Evenimentele își urmară însă cursul lor tragic, depășind chiar cele mai sumbre previziuni ale lui Ștefan Lux. Gestul său de suprem sacrificiu îl plasează în lungul șir al martirilor.

V. R.

IOSEPHUS FLAVIUS

Ioșef ben Matatiah, cunoscut posterității sub numele Josephus Flavius, este în mod neîndoios una din cele mai controversate figuri din istoria iudaismului.

Coborîtor dintr-o veche familie de preoți din Ierusalim, tînărul Ioșef a fost martor, participant și apoi istoric al evenimentelor tragice legate de ultimul război al Iudeii împotriva Romei, război încheiat prin distrugerea statului și nimicirea Templului ui.

În acest război, Ioșef ben Matatiah a avut un rol însemnat, fiind comandantul Galileii. După o rezistență disperată, trupele sale, mult inferioare ca număr și grad de înarmare față de cele ale Romei, sînt nevoite să capituleze. Cei mai mulți preferă moartea captivității. Comandantul lor alege, însă, altă cale: el trece de partea învingătorilor. Acceptat în suita lui Vespasian, el își alege mai tîrziu, în cîntecia acestuia, numele roman de Flavius. Din tabăra romană Josephus Flavius asistă la asediul Ierusalimului, incendierea Templului și nimicirea ultimelor centre ale rezistenței.

După încheierea războiului din Iudeea, Josephus Flavius, care continuă să se bucure de faavoarea împăratului Vespasian, apoi a urmașilor săi Titus și Domitian, se stabilește la Roma, unde i se acordă cetățenia, o moșie în Iudeea și un salariu anual. În acest fel, Josephus Flavius s-a putut consacra timp de 30 de ani, pînă la finele secolului I, activității literare.

Înzestrat cu un remarcabil talent literar și stăpînind la perfecție metodele istoriografilor greci și romani, Josephus Flavius scrie istoria războiului de șapte ani dus de Iudeea împotriva Romei. El a scris această lucrare în limba maternă, ebraică sau arameică, traducînd-o apoi în grecește, cu ajutorul unor prieteni greci. După terminarea acestei prime lucrări istorice (pe la anul 79, intitulată „Despre războiul evreiesc” și citată în mod obișnuit sub titlul latin „De bello iudaico”, Flavius a prezentat-o lui Vespasian, lui Titus, lui Agrippa II și altor participanți la războiul din Iudeea. Toți aceștia confirmară fidelitatea redării evenimentelor.

În „De bello iudaico” Josephus Flavius s-a străduit să-și dovedească fidelitatea față de înalții săi protectori romani, iar pe de altă parte să scoată în evidență eroismul și abnegația cu care luptătorii iudei și-au apărât țara și locurile sfinte. Cartea este scrisă cu o vigoare și o forță remarcabile, într-un stil literar ce captivează de la primele rînduri atenția cititorului.

Nu mai puțin importantă este cea de a doua lucrare istoriografică a lui Josephus Flavius, „Antichitățile iudaice”, în 20 de volume. Această lucrare, terminată în anul 94, tratează întreaga istorie a poporului iudeu, din cele mai vechi timpuri, pînă la izbucnirea marelui război împotriva Romei. Ca izvoare, i-au servit autorului, în afară de Biblie și scrierile sfinte ulterioare acestuia, multe alte scrieri ale unor cronicari iudei și greci, dispărute mai tîrziu fără urmă. Și în această carte Josephus își arată talentul său viguros. Imitînd exemplele istoriografiei retorice, autorul pune adeseori în gura eroilor săi cuvîntări compuse de el însuși. Cele mai preioase sînt ultimele cărți ale „Antichităților”, căci fără ele perioada de două sute de ani din istoria evreilor care începe cu înființarea statului Hașmoneilor ar fi rămas pentru posteritate aproape cu desăvîrșire necunoscută.

În timp ce Josephus mai lucra la marea sa operă istorică, un iudeu din Tiberias, Justus, publică la rîndul său amintiri din vremea războiului evreiesc. În aceste amintiri, Josephus Flavius este arătat ca un dușman neînțecat al Romei. Pentru a se apăra de această acuzație, Flavius publică lucrarea „Vita”, povestea vieții sale, în care se străduiește să arate că suferete stăruie de partea Romei încă în perioada cînd se afla în fruntea armatelor din Galileea.

Însfîșit, Josephus Flavius era înzestrat cu un remarcabil talent de polemist. talent ce l-a dovedit cu prisosință în pamfletul său „Împotriva lui Apion”. Cu o forță impresionantă, el demască în această lucrare manevrele dușmanilor evreilor din antichitate, de la preotul egiptean Anthon, pînă la ațîțitorul alexandrin Apion. În această carte, Josephus Flavius prezintă cu căldură idealurile religioase-morale ale iudaismului, de care se simte atașat, deși își însușește temeinic și cultura greacă și cea latină.

A fost Josephus Flavius un trădător sau un fiu credincios al poporului său? Problema a stîrnit în toate epocile dezbateri pasionale. Lion Feuchtwanger a scris pe această temă un ciclu devenit celebru în literatura universală.

Obștea evreiască din Portugalia

Obștea evreiască din Portugalia, una din cele mai vechi din Europa, este azi dintre cele mai mici de pe continent: cu totuși trăiesc în această țară 200 familii evreiești. Cîndva, s-a dezvoltat aici o intensă viață evreiască, au existat temple impunătoare, iar poezi și scriitori dintre cei mai remarcabili au creat opere de seamă în limba ebraică și portugheză. Toate acestea sînt acum de domeniul istoriei. Din multe puncte de vedere această istorie este asemănătoare cu cea a celebrei colectivități evreiești din Spania.

Este adevărat că în Portugalia Inchiziția nu a bîntuit cu aceeași cruzime ca în vechea Andaluzie sau în Castilia lui Torquemada. Nu puțini regi portughezi au avut miniștri evrei. Sub Alfonso III evreii căpătaseră chiar drept de jurisdicție proprie în chestiuni penale și comerciale. Marele rabin al Lisabonei avea pe atunci o intrare specială la palatul regal.

Toate acestea nu înseamnă că evreii portughezi nu erau discriminați. Ca și în Spania vecină, ei locuiau în cartiere separate, așa numite *Juderias*, ghetoul evreiesc. În orașul Lisabona ghetoul era în cartierul Alfama, aglomerație alcătuită din căsuțe sărăcicioase și ulițe întortocheate, atît de strîmte încît doi oameni nu pot trece în același timp. Acest cartier s-a păstrat pînă în zilele noastre, fiind una din atracțiile turistice ale orașului.

Evreii din capitala Portugaliei nu mai locuiesc acum în cartierul Alfama, ci sînt risipiți în celelalte raioane ale orașului. Viața spirituală este însă concentrată în jurul templului și a clubului, situat pe una din arterele centrale.

Interiorul elegant al clubului este împodobit cu portrete ale clasicilor literaturii idig și ebraice — Salom Alehem, Peret, Bialik. În bibliotecă se află scrierile acestora, ca și ale scriitorilor contemporani.

În vîsta sală de festivități se oficiază cununii și alte evenimente fericite din viața membrilor comunității. Tot aici au loc unor concerte și recitaluri ale unor artiști veniți din străinătate.

Templul, clădit în stilul arhitecturii sfarde, e situat deasemenea pe o stradă centrală. Mobilierul sumptuos și bogatele candelabre ce atrîrnă pe plafon fac o impresie profundă asupra vizitatorului. Noul venit este întîmpinat cu prietenie și în modul cel mai reverențios e condus spre un jilt, în fața.

Sîmbăta și în zilele de sîrbătoare, serviciul divin este oficiat de un cantor acompaniat de un al doilea.

Președintele comunității din Lisabona este profesorul Moses Bensabat Amzallak, fost rector al universității.

OAMENI CARE AU FOST

FAMILIA VERMONT

Istoria familiei Vermont este semnificativă pentru felul în care membrii obștei evreiești din România s-au integrat în cultura țării, căreia i s-au dedicat cu trup și suflet. Această familie, originară din Monești, a fost timp de aproape un secol o adevărată pepinieră de talente remarcabile — excelenți artiști, intelectuali de seamă, eminenți oameni de știință.

Capul familiei, IOSEF VERMONT, a exercitat mulți ani profesoratul. Cunosător admirabil al clasicismului german și francez, lecțiile sale erau foarte apreciate de elevi. Josef Vermont a avut patru copii, care au dus mai departe tradiția culturală din casa părintească.

Cel mai în vîrstă dintre ei, BERNARD, s-a născut la Bacău, în anul 1849. După terminarea liceului, s-a mutat la București, unde se consacră un timp ziaristicii și literaturii. În această perioadă, Bernard Vermont desfășoară o rodnică activitate de traducător, transpunând în românește din opera lui Goethe („Suferințele tinărului Goethe”), Schiller, Lessing etc.

Curînd Bernard Vermont părăsește cîmpul literelor, spre a se consacra științei, spre care simțea o atracție irezistibilă. Elev strălucit al lui Const. Căpiteneanu — unul dintre primii astronomi români — Bernard Vermont învață de la acesta să calculeze eclipsele de soare și de lună, traiectoria diferitelor astre etc. Începînd din anul 1888, Institutul meteorologic din București îi publică efemeridele astronomice. Cu marea sa lunetă de 130 mm — prima de acest fel în țara noastră — Bernard Vermont face observații asupra planetei Jupiter. Nu este, credem, lipsit de interes să arătăm că acest entuziast al științei este primul care a introdus aparatul Roentgen în țara noastră. Din motivele sa le mijloace materiale el își procură din străinătate un astfel de aparat.

Pe Vermont îl interesau cele mai variate domenii ale științei — astronomia și meteorologia, fizica și chimia, geologia și medicina. El a scos o revistă de popularizare a științei — „Globul”, care a contribuit la răspîndirea cunoștințelor în masă.

Bernard Vermont a murit la 8 august 1907, în vîrstă de 58 de ani.

Al doilea fiu al lui Josef Vermont, NICOLAE VERMONT, s-a născut la 10 octombrie 1866 și avea să devină unul din pictorii de frunte ai epocii. Talentul său precoce a fost remarcat de însuși marele Nicolae Grigorescu, care l-a încurajat și a contribuit în mod direct la formația sa artistică.

După studii îndelungate făcute în străinătate, Nicolae Vermont revine în anul 1901 în țară, unde își desfășoară activitatea creatoare. El pitează și un mare număr de tablouri de inspirație biblică, printre care „Judecata lui Saul”, „Samson și Dalila” etc.

Multe din pinzele acestui artist sînt păstrate la Muzeul de Artă al Republicii Socialiste România.

Al treilea fiu, MAXIMILIAN VERMONT, a fost și el un om de aleasă cultură. Din nefericire, soarta a fost crudă — răpindu-l dintre cei vii la vîrsta de 26 de ani, astfel că n-a putut să-și dezvolte darurile și aptitudinile cu care era din plin înzestrat.

N. VERMONT

Portretul lui Bernard Vermont

Al patrulea copil al lui Josef Vermont a fost LIA VERMONT, soția ziaristului și autorului dramatic Grigore Ventura și mama celebrei actrițe Marioara Ventura. Lia Vermont a fost ea însăși o actriță de mîna întâia, multe din rolurile ei însemnînd momente în istoria teatrului românesc.

SIDURUL LUI RABI IACOV EMDEN

Printre cărțile de rugăciune care au cunoscut o largă răspîndire în mai toate obștile evreiești, se numără și Sidurul lui rabi Iacov Emden.

Autorul acestui Sidur s-a născut acum 190 de ani, în Germania. Iacov Emden s-a înfățișat aproape toată viața din munca sa de tipograf, la Altona, apoi din negoț. Funcția de rabin nu a îndeplinit-o decît scurtă vreme, în tinerețe, în orașul Emden, de unde i se trage și numele. Înzestrat cu o temeinică cultură religioasă și generală, el a scris aproape 50 de cărți și a purtat dispute celebre cu mari personalități ale epocii. Dar cartea care i-a asigurat popularitatea este Cartea de rugăciune, Sidur, tipărită și retipărită de atunci în nenumărate ediții.

Sidurul lui rabi Iacov cuprinde numeroase comentarii și sfaturi, printre care un loc deosebit de însemnat ocupă recomandarea de a duce o viață bazată pe muncă. Rabi Iacov Emden subliniază nu odată că munca este importantă pentru a menține sănătos corpul și sufletul omului. După ce explică legile privind învățătura Torei, autorul adaugă o rugăciune specială pentru uzul celor ce se ocupă cu munca manuală: „Dă-mi, Doamne, binecuvînta-

rea Ta și succes în tot ce întreprind, căci în Tine îmi este nădejdea. Munca mea și ocupațiile mele să aibă binecuvîntarea Ta, ca să mă pot hrăni pe mine și pe ai mei”.

Rabi Iacov Emden subliniază că omul trebuie să fie cîștigat în toate faptele sale și povățuiește pe credincioși să nu învieze și să nu dușmănească pe nimeni.

Interesante sînt regulile pe care autorul le enumeră și care după părerea sa, contribuie la menținerea sănătății omului. „Regula generală pentru sănătate — spune rabi Iacov — este ca înainte de a se așeza la masă omul să muncească și să se obosească. La masă, omul să nu mănînce prea mult. Atunci bolile nu se vor lîpi de el, chiar dacă nu minicîntă bucate alese”.

„De aceea — spune mai departe rabi Iacov — sînt învățații firavi la trup, pentru că se îndeletnicesc numai cu învățătura și nu-și obosesc trupul, ca oamenii din popor”. Drept care, autorul recomandă „învățaților” să nu se așeze la masă înainte de a face mișcare, „să facă o muncă oarecare și numai după aceea să se așeze la masă”.

Din cele arătate pînă aici cititorul și-a putut forma, desigur, părerea că rabi Iacov Emden a avut, cu aproape două secole în urmă, concepții actuale și în zilele noastre.

București — scrie autorul articolului — a organizat o bucătărie rituală în clădirea templului coral, unde au luat masa un mare număr de credincioși. Cele două seri de Seder au fost prăznuite de către un mare număr de credincioși în sălile comunității evreilor, cu participarea d-lui Șef rabin și a celorlalți conducători ai Federației Comunităților Evreiești. Acei evrei care din diferite motive — boală etc. — nu au putut lua parte la aceste mese au primit la domiciliu cele necesare de Pesah — azimă, făină de azimă, ouă, cartofi, carne cașer etc.”

Ziarul „Maariv” din Tel Aviv a publicat un ciclu de articole ale redactorului său M. Meisels, care a vizitat recent țara noastră, în care este înfățișată viața obștei evreiești. Ziaristul scoate în evidență condițiile de deplină libertate în care se desfășoară viața religioasă în România.

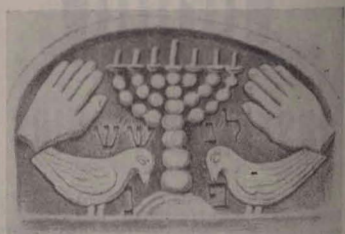
Din viața comunităților

TECUCI

În urma unificării celor 3 temple din orașul nostru, serviciul divin se oficiază zilnic, prin rotație, la fiecare din ele. Administrația lăcașelor sfinte este asigurată de un comitet, în frunte cu d-nii Saie Alter și Mayer Mandel. Templele sînt bine întreținute.

Oficiant este d. Zola Solomonovici, care îndeplinește funcția de cantor și de lector al Torei.

Citicz

Mîngîiere în clipe de

Mîhnirea și doliul sînt prețul pe care în mod inevitabil trebuie să-l plătim pentru dragoste și devotament. Oricît de mult am dori să evadăm, oricît ar încerca societatea să ne apere de ele, e inevitabil să trăim clipe de mare mîhnire, care ne întunecă viața, atunci cînd ne despărțim pentru totdeauna de o ființă apropiată și dragă. De aceea trebuie să ne dăm seama care sînt aceste simțămînte și cum să facem față, apelînd la marile resurse spirituale ale credinței.

În dorința de a consola pe îndoliat, iudaismul a găsit multe mijloace spre a ușura povara mîhnirii și a ajuta la atenuarea efectelor imediate, ca și a celor ulterioare, cauzate de greaua pierdere. Este interesant de știut că psihologia modernă a confirmat adeseori valoarea terapeutică a riturilor noastre religioase și a practicilor care întăresc pe credincios în timpul perioadelor de doliu.

Iudaismul cere fiecăruia dintre noi să ne ajutăm în toate împrejurările semenului. Nimeni nu este exceptat de obligațiunea religioasă de a consola pe îndoliat. Rabinul, care cunoaște cel mai bine poziția iudaismului față de dinamica durerii, vă poate fi de cel mai mare folos în timpul doliului. Nimic nu trebuie să-l oprească pe cel lovit de a i se adresa cît mai devreme posibil atunci cînd se întîmplă o nenorocire.

Menirea rabinului nu este numai aceea de a ține o predică funerară și de a conduce un serviciu funebru; nici aceea de a

da numai sfaturi cu privire la amănuntele religioase privind înmormîntarea sau îndolirile pe care le au îndoliatii. El poate și le va îndeplini toate acestea cu folos și bunăvoință, dar de mult mai mare importanță este capacitatea sa de a veni în sprijinul familiei îndoliate prin aceea că-i pune la îndemîna marile resurse spirituale iudaice. Mai presus de toate, rabinul este un sfătuitor, un cunoscător al sufletului credincioșilor săi. El este de asemenea păstrătorul unui mod de viață și al concepției noastre, care poate înlocui disperarea cu speranța, apatia cu credința, mîhnirea cu simțămînte de calmă încredere și profundă forță interioară. Iudaismul pornește de la premiza că atunci cînd e vorba de moarte, este mare nevoie de religie și introspecțiune religioasă.

În mod eronat unii, în dorința de a evada din mîhnire sau de a-i ajuta pe alții s-o facă, încearcă a distrage atenția îndoliatului de la nenorocirea sa, atrîgîndu-l în spre o activitate care să-i ocupe spiritul și mintea. Iudaismul înțelege să se apropie de cel îndoliat nu spre a-l face să evadeze din mîhnire, ci pentru a-l ajuta să înfrunte realitatea tragică și inevitabilă a morții. Din această înfruntare persoana îndoliată trebuie să-și recapete echilibrul emoțional, continuînd să trăiască mai departe o viață folositoare și creatoare. Obiceiurile de doliu ale credinței noastre nu sînt simple ritualuri convenționale, ci fac-

tori care-l ajută pe cel lovit de a-și reface viața, de a-și domina emoțiile.

Consolarea îndoliatului este o datorie religioasă, și ca atare s-au alcătuit procedee care s-au dovedit a fi foarte folositoare în clipe de mare mîhnire. Acestea nu pot fi efective înaintea de înmormîntare, cînd moartea nu este încă o realitate pe deplin consumată din punct de vedere subiectiv, cînd îndoliatul nu s-a despărțit încă de cel drag. De acest lucru și-au dat seama învățații noștri cînd au recomandat „Să nu consolezi pe îndoliat cît timp decedatul care i-a fost drag se mai găsește în fața lui”. Tradiționala *šiva*, perioada de doliu care urmează înmormîntării, atunci cînd îndoliatul se află în fața singurătății sale, este timpul cînd îndoliatul trebuie readus în sînul comunității, făcînd să simtă că aceasta din urmă este gata să-l ajute să treacă peste marea sa mîhnire.

Obiceiul recent, practicat în unele comunități, de a se face vizite în capela în noaptea sau ziua dinaintea înmormîntării — obicei străin de practicile iudaice — nu este numai în completă disonanță cu obiceiurile și tradițiile iudaice ci și contraindicat din punct de vedere psihologic. Într-adevăr, aceste vizite îl sustrag pe îndoliat de la durerea, de la nevoia sa de a se reculege.

Tradiția iudaică a socotit întotdeauna că cel îndoliat trebuie menajat. El trebuie să se ocupe numai de preparativele de înhu-

INFORMAȚII

BAR MITZVA LA TEMPLUL CORAL

În ziua de 22 mai a.c. a avut loc la templul coral din București solemnitatea de Bar mitzva a lui Dan Cohen, fiul d-nei Rachel Cohen. Au luat parte rudele și prietenii familiei, credincioși Solemnitatea a fost onorată de prezența Eminenței Sale d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen, care a dat binecuvîntarea sacerdotală noului membru al obștei credincioșilor.

CASELE DE ODIHNĂ RITUALE

S-au terminat lucrările de renovare și de amenajare la casele de odihnă ale Federației Comunităților Evreiești (M). Aceste case, de la Borsec, Eforie și Cristian, se vor deschide în ziua de 1 iulie a.c. Alimentația rituală s-a organizat ca de obicei, în cele mai bune condițiuni.

În jurul „Documentului evreiesc“

Dezbateră în jurul „Documentului evreiesc“ adoptat anul trecut de conciliul ecumenic Vatican II este departe de a se fi încheiat. Așa cum am informat la timp pe cititorii noștri, acest document, inițiat sub pontificatul generos al papei Ioan al XXIII-lea, era menit să restabilească adevărul istoric că nu evreii sînt cei ce l-au crucificat pe Isus. În acest fel Vaticanul ar fi făcut un act elementar de justiție, dovedind prin fapte dorința de a spulbera una din calomniile otrăvite care a contribuit, în toate timpurile, la răspîndirea antisemitismului.

Din păcate, intențiile nobile ale defunctului papă Ioan al XXIII-lea nu s-au realizat decît în mică măsură. Sub presiunea cercurilor conservatoare de la Vatican, conciliul ecumenic a diluat mult conținutul „Documentului evreiesc“, îndepărtîndu-l de la scopul său inițial. În locul unei condamnări categorice a antisemitismului, documentul, în forma în care a fost adoptat, se limitează la câteva fraze evazive.

Această ciudată metamorfoză nu a trecut neobservată. Cercurile liberale din sinul bisericii catolice, oamenii de bună credință de pretutindeni, opinia publică evreiască, și-au exprimat regretul pentru lipsa de consecvență arătată în acest caz de cel mai înalt for al bisericii catolice.

În această ordine de idei, considerăm interesant să publicăm scrisoarea pe care publicistul new-york-american Dagobert D. Runes din New York a adresat-o cardinalului Cushing, un înalt prelat catolic american. Copii ale acestei scrisori autorului le-a trimis unor personalități din diferite țări, printre care și Eminenței Sale d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen.

Stimate domnule cardinal Cushing,

Am citit ultimul dv. articol și mă simt obligat să vă scriu cele ce urmează.

Timp de două mii de ani motivul principal al antisemitismului a fost acuzația adusă evreilor că ei l-ar fi ucis pe Isus. Această acuzație nu a fost înlăturată de conciliul ecumenic al Vaticanului, ci mai curînd din nou scoasă în evidență. Căci din Document rezultă că conducătorii evrei de atunci și poporul care-i urma ar fi cerut cu insistență moartea lui Isus.

Învățătura aceasta despre răstignire, cu toate înfiorătoarele ei amănunte, cum ar fi străpungerea inimilor și picioarelor cu cuie, cruade cerere atribuită evreilor de a se zdrobi oasele muribundului Isus — toate se rețin și se imprimă în mintea sensibilă a copiilor creștini.

Cînd în cele din urmă conciliul afirmă că evreii nu pot fi ținuți vinovați de această crimă și că nici chiar țiii evreii din antichitate nu sînt răspunzători pentru ea, aceasta reprezintă o slabă retractare a unei acuzații false și defăimătoare. Cu toate acestea, raționamentul de mai sus nu poate avea nici o influență asupra copiilor, care ani de-a rîndul au fost educați în climatul acestei monstruoase acuzații.

Citiți Evanghelia sfîntului Ion: fiecare din cele 32 referiri la evrei este violent anti-evreiască, după cum am arătat și în cartea mea „Evreii și crucea“.

Afita timp cît învinuirea că evreii sînt ucigașii lui Isus nu este înlăturată în mod sincer și fără echivoc, copiii educați la școala religioasă vor continua să crească nutrînd ură împotriva evreilor.

Cu regret trebuie să constat că Documentul adoptat de recentul conciliu, contrar dorinței papei Ioan al XXIII-lea — care a fost un mare și autentic umanist — nu numai că nu marchează începutul unei ere noi în învățătura catolică, ci reprezintă mai curînd o subtilă confirmare a celei vechi.

Mai este necesar să afirm că nepoșelul meu, în vîrstă de doi ani sau soția vecinului meu evreu nu sînt ucigașii lui Isus? Desigur că nici un catolic adult nu a gîndit altminterea, iar conciliul ecumenic nu a adus nimic nou. Ceea ce dorim noi, ceea ce doresc toți oamenii de bună credință din toată lumea e ca biserica catolică să înceteze odată pentru totdeauna de a se mai servi de evreu ca de un țap ispășitor, înlăturînd în mod definitiv monstruosul neadevăr că evreii ar fi fost ucigașii lui Isus.

Cu toții știm că apostolii și cei dintîi discipoli ai lui Isus au fost evrei. În schimb, nimeni nu știe cîtă dintre cei ce i-au cerut moartea au fost greci, romani, egipteni, persi. Fiecare știe că Pontius Pilatus a fost trimis de Roma ca guvernator al Iudeii, că el a stăpînit în mod rigid și absolut această provincie în numele Cezarilor. Pontius Pilatus a transformat în cenuse nu numai Ierusalimul, ci și Alexandria, Atena, Cartagina, Siracuza și Corințul. În pofida acestui adevăr istoric, episcopii Romei din secolul IV au scotocit că e mai bine să-l prezinte pe împăratul roman ca pe un magistrat lipsit de orice putere, supus cu totul toanelor preoților evrei.

E timpul ca, în spiritul concepțiilor papei Ioan al XXIII-lea să se pună capăt acestor denaturări, și implicit acuzației de deicid adusă evreilor. În această chestiune nu este suficient a se face doar un început: dreptatea cunoaște numai adevărul sau minciuna.

Oamenii de bună credință din întreaga lume așteaptă nu ca bisericile să înceapă a face dreptate, ci ca ele să înlăture ne dreptatea.

În timp ce conciliul ecumenic condamnă pe cei 5 milioane de masoni americani, se mulțumește să „deplîngă“ doar atrocitățile naziste ca și practicile antisemite...

Nu pot încheia prezenta scrisoare fără a vă exprima sentimentele mele cele mai înalte pe care le nutresc pentru persoana dv. atît în înalta dv. calitate de cleric, cît și ca om de cultură. Spun acest lucru cu toată sinceritatea.

Cu tot respectul

DAGOBERT D. RUNES

De vorbă cu...

Compozitorul SHOLEM SECUNDA

La sfîrșitul lunii mai s-a aflat pentru o scurtă vizită la București compozitorul și dirijorul Sholem Secunda, din S.U.A. Am profitat de acest prilej pentru a-i solicita un interviu.

Sholem Secunda este un nume cunoscut de mult în lumea artistică și culturală evreiască. E destul să arătăm că d-sa este autorul cîntecului „Ba mir bistu șein — La mine ești frumoasă“, răspîndit peste tot. Născut în anul 1894 într-un mic ținut din gubernia Herson, Secunda pleacă de copil cu părinții săi în S.U.A., unde-și face apoi studiile muzicale. În anul 1917 debutează ca dirijor secund al orchestrei trupei italiene de operă din Philadelphia, apoi își desfășoară activitatea de dirijor și compozitor la diferite teatre evreiești din S.U.A.

La peste 70 de ani, Secunda este plin de vigoare, energie. De la primele cuvinte ține să ne sublinieze impresia excelentă pe care i-a făcut-o țara noastră, precum și plăcuta surpriză ce a avut-o găsind aici o obște evreiască bine organizată, instituții active, lăcașe sfînte deschise credincioșilor.

— Din cite știi tu sînteți la prima vizită în România...

— Într-adevăr. De țara dv. mă leagă sentimente mai vechi încă de la începutul activității mele artistice. În anii 1923—1924 am dirijat orchestra ansamblului Haim Jacobsohn, care a dat un ciclu de spectacole la grădina „Pomul Verde“ din Iași. Îmi amintesc cu plăcere de acea perioadă. Încă pe atunci Iași erau un important centru artistic și cultural. Regret sincer că timpul nu-mi îngăduie să-l revăd. Mai ales că mi s-a spus că în ultimii ani orașul a luat o mare dezvoltare.

— Ce impresie vă face Bucureștii?

— Capitala României impresionează plăcut pe vizitatorul străin prin edificiile sale, prin cartierele de locuințe, prin grădinile și parcurile sale minunate. Deosebit de agreabil este sentimentul de prietenie pe care-l resimțim venind în contact cu locuitorii acestui oraș.

— Bănuim că aveți în vedere întîlniri și întrevederi pe care le-ați avut aici, la București...

— În primul rînd am în vedere întîlnirea pe care am avut-o cu d. Șef rabin dr. Moses Rosen și cu ceilalți conducători ai obștei dv. Trebuie să vă spun că deși nobila activitate a conducătorului spiritual al evreilor din România nu ne este necunoscută nouă, evreilor americani, totuși ce am văzut la fața locului a întrecut cu mult așteptările mele. S-a nimerit că șederea mea la București a coincis cu sărbătorirea de Savuot și am fost deosebit de bucuros să văd templul coral plin cu credincioși. Conducătorii obștei mi-au povestit și că celelalte sinagogi și temple din București și din țară au fost frecventate de mulți credincioși. Mi s-a spus de asemenea — și în limita timpului scurt ce l-am avut la dispoziție m-am încredințat eu însumi — că instituțiile de cult funcționează nestînjinit și în deplină libertate. Mi-am dat seama de rolul proeminent pe care-l joacă d. Șef rabin dr. Rosen în menținerea tradiției în obște dv. Cînd mă voi întoarce acasă îmi va fi deosebit de plăcut să povestesc despre toate acestea prietenilor mei.

— Ați putut să vă faceți o idee și despre instituțiile noastre culturale?

— Am făcut o vizită la Teatrul evreiesc de Stat. Spre regretul meu ansamblul era plecat în turneu, așa că n-am putut asista la vreun spectacol. Dar chiar și numai văzînd frumoasa sală a teatrului, auzind despre sprijinul substanțial pe care teatrul îl primește din partea Statului, luînd cunoștință de repertoriul din ultima vreme am putut să-mi formez părerea că mă aflu într-un lăcaș de aleasă și autentică cultură.

Această impresie mi-a fost întărită și de convorbirea pe care am avut-o cu conducătorii ai teatrului, printre care regisorul Izo Schapiro și dirijorul Haim Schwartzman.

— Cititorii vor lua, desigur cunoștință cu interes de impresiile dv. Tot așa, sîntem conștienți că-i va interesa să afle mai mult despre activitatea dv.

Cei 50 de ani de activitate compoizică însumează 65 de opere, muzică simfonică, oratorii. Am scris de asemenea un poem simfonic ce a fost executat de orchestra postului de radio Kol Israel, dirijată de mine. O compoziție care se bucură de popularitate fiind inclusă în repertoriul mai multor orchestre americane este concertul „Freilächs“, inspirat de motive folclorice evreiești și cîntece de nuntă. Una din ultimele mele lucrări este un oratoriu, inspirat de nuvela lui I.L. Peret, „Dacă nu și mai sus“. Libretul în limba engleză a fost scris de S. Rosenbaum iar în limba idîș de poetul A. Glantz. Această lucrare se află în repertoriul unui număr de 9 orchestre simfonice americane.

— Din cite știi ați compus și muzică pentru filme...

— Da, pentru 8 filme, printre care și pentru cel realizat după romanul lui I. I. Singher, „Iosef Kalb“. Am compus și muzică pe texte ale unor poeți cunoscuți, printre care H. Leivik, A. Reizen, Mani-Leib, Jehoah, iar pe texte clasice englezești, Whitman, Longfellow...

— V-am însoțit la templul coral și am avut impresia că nici muzica liturgică nu vă este necunoscută...

— E și firesc, căci muzica populară evreiască descinde de aici. Ca iubitor al folclorului și compozitor nu puteam face abstracție de acest lucru. Am scris muzică pentru două liturghii complete, în două stiluri diferite. De fapt e vorba de o lucrare de proporții mai mari, căci însumează 100 de compoziții, care au și fost tipărite în S.U.A.

— Sînteți singurul compozitor american ce abordează acest domeniu?

— Cîtuși de puțin! El a fost și este ilustrat de artiști de seamă, printre care nu pot să nu amintesc de regretații compozitori Rumsinsky și Schaeffer, iar dintre cei în viață de Lazăr Weiner, Rauch, Ekstein, Bugaci, ca să dau doar cîteva nume. Numărul lor este însă mult mai mare.

...Ceasul din hall-ul hotelului „Athenée Palace“ arăta că timpul rezervat convorbirii trece de mult. Ne-am despărțit așa dar de interlocturului nostru, dorîndu-i călătorie plăcută în continuare — de la București urma să plece a doua zi la Belgard, de acolo la Varșovia, mai departe la Paris și Londra — și mult succes în activitatea sa creatoare.

Iulian Schwartz

mare mîhnire

mare și este exceptat de observarea multor prescripții religioase, ținînd seama că trece printr-o perioadă de intensă durere. Trebuie să fie singur pentru a-și putea da seama de realitatea pierderii suferite. În aceste clipe în preajma lui nu trebuie să se afle decît cele mai apropiate rude și prieteni. A-l pune în situația de a primi acum vizite de condoleanțe, este deplasat din punct de vedere iudaic. O încordare dureroasă pentru îndoliat îl constituie și expunerea decedatului vederii publicului, în prezența familiei îndurerate. În clipele de maximă durere este o cruzime ca cei îndurerați să fie obligați să primească vizite.

Chiar încercările bine intenționate de a-și dovedi simpatia prin vorbe sau gesturi sînt deplasate înaintea înmormîntării pentru că „rana mai este deschisă“. De cele mai multe ori, cel îndoliat este atît de dezorientat, încît nici nu-și dă bine seama cu cine vorbește sau ce spune el însuși; adeseori sensibilitatea sa este atît de ascuțită încît cuvintele ce-i sînt adresate cu scopul de a-i atenua suferința în realitate i-o intensifică.

Cum înțelege iudaismul consolarea îndoliatului și exteriorizarea simțămîntelor de respect față de cel decedat? Mai întîi prin participarea la înmormîntare: Însotirea mortului pe ultimul său drum este

una din îndatoririle sacre ale fiecărui credincios. În al doilea rînd, a-l consola pe cel îndoliat după înmormîntare, în perioada de șiva, este de asemenea o îndatorire sacră.

Vizitele de condoleanțe în timpul perioadei de șiva sînt mult mai folositoare decît vizitele făcute înainte de înmormîntare, intrucît e bine ca îndoliatul să primească acum dovezi de consolare și să-și înlăturească rudele și prietenii. Prezența și mîngierea celor dragi îl vor întări pe cel greu încercat. Nici faptul de a face din perioada de șiva o ocazie socială nu este în conformitate cu tradițiile iudaice. Discuțiile banale, făcute cu scopul de „a-l sustrage pe îndoliat de la marea lui mîhnire“ sînt mai puțin folositoare decît de a se vorbi de decedat și despre înfăptuirile și virtuțile sale. Oricît de curios i s-ar părea aceluia care vine în vizită, de cele mai multe ori îndoliatul preferă să se vorbească despre pierderea suferită și despre reacțiile sale față de aceasta, nemaiavînd nici un interes pentru altceva. În acest caz, cea mai bună mîngăiere ce-i poate fi adusă este să fie ascultat cu răbdare și simpatie.

Fiecare credincios îi incumbă datoria religioasă de a consola pe cel îndoliat, iar rabinul, slujitorul de cult, este acela care poate fi cel mai de folos în aceste ocazii.

TROMBONISTUL DIN VILNA

Pe fața galbenă a clădirii, balconul cu balustrada de fier forjat îmbina cearcănele putrede ale ferestrelor. În sticla lor verzuie, soarele ieftin de după masă își topea carafii fierbinți.

Lângă peretele din fund, divanul. Lipit de el, biblioteca. Cărți multe. Felurite. Rupte și vâlmășite.

Cărțile.
Și minile.
Mânile mici și moi.
Cu podul palmei catifelat.
Mânile...
Îți reamintești ?

Moise strinse degetele pumn și respiră adânc. Țăcănitul regulat al roților îi bătea în creier cadența melodiei în trei note.

Do-si-sol...

O gamă bearcă, în care si-ul era prelungit într-un diez forțat, ca în melodiile de vineri seara, cîntate pe nas, cu gura închisă. Dar sol-ul ultim, grav și tremolant, îi producea o biziitură ciudată în creștetul capului.

Alături, trei inși, trei frați, înginau rugăciunea rituală care întâmpina apariția primei stele.

Do...
Închise ochii.
Încleștă dinții.
Do-si-sol...

La Vilna, în cafeneaua cea mare, din centru, un trombonist... Era un trombonist înalt, cu un sfert de frunte îndoliată de colțul prăvălit al frizurei, cu aripile mustăcioarei, mică și neagră, decapitate.

Do-si-sol...
La Vilna un trombonist...
Do...

Întii au bătut în ușă. Apoi au lovit cu picioarele și paturile de armă.

Abia după aceea au năvălit înăuntru, smulgându-i din pat.

Măicuța a țipat, îngrozită, cînd un soldațoi bondoc și rău a apucat-o de păr și a început să-i care cu cizmele în pîntece.

Un altul a trîntit-o pe Măicuța în pat și i-a rupt cămașa.

Atunci, fratele cel mic, Reuben, a urlat prelung și răgușit, încît a trezit întreaga curte.

Oamenii au fugit dezbrăcați în stradă, vîîndu-se, pleznindu-se cu palmele peste obraji.

Afară, prin fața ferestrei opărită de ploaie rece a lunii, se dezlănțuie deodată umbrele :

O raniță și o cască.
O jumătate de armă.

Un cap rinjind.

O siluetă deșirată, cu părul vilvoi, perni și brațe care se agitau.

În noaptea aceea a fost ridicat întreg cartierul.

La Vilna.

Un trombonist...

Do-si-sol...

Do-si-sol...

Nu !

La Vilna n-a fost nici un trombonist.

La Vilna nu a cîntat nimeni.

La Vilna s-au despicat doar pîntecele femeilor gravide, pentru că cei încălțați în cizme cu tălpi țintuite au pus râmășag dacă pruncii sînt băieți ori fete.

La Vilna s-au crăpat cu paturile armelor frunțile tineretului. Ca să nu mai credă în minciuna că viața poate depăși uneori și vîrsta de cîmpiresceze ani.

La Vilna sînt și profeții, artiștii și revoluționarii, au fost interziși încă din pruncie, fiind înșfăcați de picioare precum o coadă de bici, și zdrobiți, roată, cu capetele terciuite de ziduri.

Do-si-sol...

Moise își pipăie genunchii.

Simți o boare rece.

Întoarse capul.

O schiță de MARIA ARSENE

Lângă peretele din fund o scindură slabă lăsa să pătrundă un fir proaspăt de aer
Un fir fraged și rece.
Își lipi buzele de țița de lemn și supse cu lăcomie.
Cînd crezu că s-a săturat vîrf palma în crăpătură, o strînse cange și trase. Scindura pîrîi, dar rezistă.
Mai suci odată. Rămase cu ea în mină.
Sst !

Do-si-sol...

Înc-o scindură...

Do-si-sol...

Introduse capul în deschizătură. Încet-încet, încercă să-și introducă un braț.
Apoi celălalt...
Corpul nu avea loc...

Do-si-sol...

Înc-o sforțare. A reușit să se sugă — pată de ulei într-o candelă cu apă.
Acum trebuie să sară.
Închise ochii și se lăsă să alunece în bezna măruntă de trapul monoton al roților.

Do-si-sol...

Haalt !

Salva de gloanțe îi trecu pe la ureche.
Inima !

Zurück ! Haalt !

Do-si-sol...

O rachetă roșie.

Altă răpăială de arme .

S-a oprit trenul ?

Trebuie să fugă.

Goni prin mărăcișurile cîmpiei spre luminile unui sat, în care, poate că...

Do...

La Vilna...

Vara turtea urbea mică din stînga apelor reci și repezi ale Oltului.

Cum a ajuns aici ?

Cum s-a făcut fum și pasăre, înșelînd văzduhul, apoi bulgăre de pămînt și scorbură de copac, păcîlînd cîmpurile și pădurile ? Și iarăși om ca toți oamenii, cu ochi, cu gură și picioare, dar numai la chip și părere, fără să aibă dreptul de a fi ca ei, deși semene le erau lacrima, foamea și oboseala ?

Cine mai știe ?

Cine mai poate ori vrea să se gîndească ?
Se afla de luni, de ani, din totdeauna sau nu mai importă de cînd, în urbea mică din stînga Oltului.

Aruncate în glumă de un pumn uriaș, casele s-au răsfirat în valea repede și pe crestele ondulate ale dealurilor.

Îți reamintești ?

De la fereastră ta se puteau vedea umerii verzi ai dealului Grădiștei și corăbiile albe ale norilor care pluteau fără busolă deasupra ei.

Odată le-am privit împreună.

Mai ții minte cînd ?

Orășelul era tăcut.

Cerul albastru.

Războiul se ducea departe.

Zilele se scurgeau adînci, fără funduri.

Cei rămași dîncolo, dădeau, cînd și cînd,

semne de viață :

(O carte poștală cu :

Treizeci de stampile și

Cîteva rînduri) :

„Sîntem sănătoși“.

„Ne este dor“.

„Dacă puteți, trimiteți-ne un pachet cu cinci sute grame alimente : piine, cartofi ori sîpun“.

Iulie...

August...

Septembrie...

Octombrie...

Ofensiva hitleristilor își scrișnea nepuțincoasă, de multe luni, oțelurile la porțile Moscovei.

Ciocanele de fontă ale obuzelor sfîrtecau oasele Stalingradului, fără a-l putea doborî.

În țară săreau trenurile militare de pe linii, explodau cazane de fabrici, ardeau depozitele cu armament ale nemților.

Nici o scrisoare.

(Primim miine)

Nici o veste.

(Poate poimîine).

Nici un semn.

(Vine sigur pînă-n trei zile).

Dar au mai trecut...

O săptămîină.

Doamne, ce-o fi ?

Două.

Nu le dau voie ?

O lună.

Spaimele își smulg și risipesc penele negre :

Neglijență ?

Ne-au uitat ?

Nu. Nu ne-au uitat.

Nu. Nu-i neglijență.

Da. Poșta merge încă regulat.

Atunci ?

Atunci ?

Tu ce crezi ?

Dar tu ?

Eu ? Eu... De ce mă-ntrebi tocmai pe mine ?

Te-ntreb. Răspunde-mi ! Ce crezi că s-a întîmplat ?

Vrei să ți se s-a întîmplat ?
Da. Vreau ! Deși poate că ar fi mai bine să nu afl... Nici eu nici tu.

Totuși vreau să...

Atunci...

Do-si-sol...

Eu nu cred... Nu, nu vreau, nu trebuie să cred nimic...

Să încercăm o cerere... ?

Să-ncercăm o cerere !

La consulatul chilian... ?

La consulatul...

La legația elvețiană.

La ambasada suedeză.

Zadarnic !

Cum ?

Cine a spus ?

Radio Moscova ?

Radio Londra ?

Uciși ?

Toți ?

Nu se poate.

E o nebulie să...

Toți ???

Imposibil ! Este un fals, un fals sinistru vestea asta cumplită... !

O minciună îngrozitoare !

Al meu, nu...

Ai mei, nu...

Ai noștri...

Toamna e tristă pe aici.

Pinza de plumb murdară a lui noiembrie acoperă cerul.

Boabele reci, cîntă monoton pe acoperișuri și se razăim obosite pleznind în geamuri.

Străzile intră la apă, se îngustează și se urîtesc, lăsînd să se scurgă printre ele fluviul galben al Sopotului revărsat.

Oamenilor îi se umezesc ochii, bălăcîndu-se în hainele devenite prea mari.

Tu nu i-ai văzut în acest anotimp, căci ai venit mai tîrziu.

Și totuși, la timp.

În aprilie.

Odată cu primele gene ale ierbii, ieșite din pămîntul dospit...

Sinagoga nu era mai mare decît o cutie cu laturile de patru metri. În curcicia ei, la fel de minusculă, rabinul semănase șapte fire de salată și doi morcovi.

Se intra repetit, aproape pe brînci, pe cele cîteva trepte de lemn.

Zece bănci.

Amvonul acoperit cu brocat roșu.

Hirtie neagră la ferestre.

Evrei :

Din Lublin.

Cracovia.

Varșovia și Premisl.

Rabinul s-a urcat pe estradă.

Privește o clipă.

— Burihatu Adoonai...

Glasul vibrează. Melodia nostalgică se înalță către tavanul scund, pleacă, zboară, departe, spre căminurile pustiite din Polonia, spre cei cu nădejile spînzurate în colții sîrmei ghimpate, care nu s-au mai putut salva, deasupra mormintelor celor căzuți, spre frații din țările rămase încă libere.

Ne puteți auzi ? Sau numai bănu ?

Mai sîntem încă în viață.

Puțini. Cîțiva. Dar sperăm...

Sperăm...

Ssst !

Să nu se audă că ne rugăm.

Să nu se simtă că respirăm.

Nu trebuie să se observe că trăim.

Minsk...

A fost eliberat Minsk-ul.

Minsk...

Se apropie salvarea.

Morții noștri...

Cei sortiți să nu vadă zorile eliberării.

Dar noi nu i-am uitat.

Izgadal, weizkadași ș'mei...

Minsk...

Triunghiul...

Beolmu di...

Pinsk...

Și Pinsk-ul.

Pinsk?
Unde vine acesta?
Cine știe sau e de pe acolo?
Ce importanță are?

Kadişuuu...

Ghetoul din Varșovia a fost ars.
Trupurile se țin acum toate.
Rugăciunea morților se tînguie pe zeci
de buze.
Mama...
Tata...
Avramel...

Cînd am plecat, m-a rugat: „Tată, ia-mă
cu tine la regiment”. „Nu se poate” — i-am
răspuns. „Am să dorm la picioarele tale și
am să-ți le încălzesc”.
Esterica mi-a făgăduit să mă aștepte în
gară...

Avramel m-a căutat la bariera tirului
și a mers kilometri pe jos ca să mă-nți-
nească.

Întoarce-i am cerut la despărțire să nu-și
întoarce capul spre mine. Și-acum mă
doare, mă arde, mă mistuie...

Izgadal...

Minsk — Pinsk — Dwinsk.

Vestea proaspătă și arzîndă izbucni de-
odată.

— Ați auzit?
— Nu am auzit.
— Știți?
— Ce anume?
— E sigur!
— Ce mai poate fi sigur?
— Plecare!
— Cine poate pleca?
— Oricare!
— Cînd?
— Chiar și-acum!

O furie subită cuprinsă desprecetele
familii ale polonezilor refugiați.
Resemnați pînă atunci, oamenii începuseră
să se agite. Să alerge. De la unu la ce-
lălalt:

— Plec!
— Plecăm!
— Emigrăm în Palestina!
— Ni se dă voie.
— Sînt două vapoare.
— Aș, trei!
— Ba cinci!
— Nu. Numai trei.
— Grecești?
— Cum îți poți imagina? Turcești.

Neutre.

— Chiar vapoare?
— A plecat unul ieri.
— A și plecat...?
— Mîine pornește următorul.
Un val cald prinsă se topească ghe-
turile. Pleacă polonezii în Palestina! Le
dă voie domnul mareșal Antonescu!

Domnul mareșal...
Dar de ce i s-o fi înmuiat deodată, inima,
ceară, domnului, conducător? De ce l-a cu-
prins subit mila față de cei pentru care
nu-și arată decît ură și dispreț? E timp
însă acum de chirurgie? De spintecarea
în patru a firului de păr, ne arde nouă?
Să lăsăm asta pentru mai tîrziu, s-o do-
năm istoriei dacă va voi să primească și-a-
cum să ne grăbim, căci...
— Sînt două vapoare...
— Ba nu, trei și unul care a plecat chiar
aseară.

Se vînd în grabă lucrurile. Agonișeaua a
cinci ani de lagăr și domiciliu forțat:

O pernă
Două crăciți.
Treii linguri și o gazieră.
— Plecăm.
— Repede! Pînă ce urgia din Ungaria
nu se va întinde și peste noi.
— Constanța!
— La Constanța!
— Stați, încotro oameni buni?
— Rămas bun, vecine Ștefane!
— Nu vă-ncredeți în mincinoasele cu-
vinte ale slugii lui Hitler.
— De-acum, nu mai dăm înapoi, plecăm!
— Judecați cu mintea rece, nu cu sim-
țurile amorțite de teamă.

— Prea tîrziu. Trebuie să-ncrecăm să ne
smulgem dintre fălcile hitleristilor. N-avem
voie să renunțăm.

— Dar nu vă dați seama că este o
cursă?

— Poate că Dumnezeu o să facă să fie
odată, numai odată și într-alminteri.

Vaporașul era mic. Coverta îngustă și
fierbîntă. Pasagerii înghesuiți, stăteau în
picioare sau chircoți pe jos.

Moise coborî în pîntecul vasului, dar și
acolo era arhiplin, iar căldura de nesu-
portat.

Privi sus, prin capacele deschise, pielea
jupuită a cerului. Urcă cîteva trepte de
fier.

Malul românesc se subțiasă fir, la mar-
ginea uriașă de creste verzii și-nspumate...
Rămas bun, oameni și frați cu inimă dulce
ca pîinea caldă!... Rămas bun și vă mul-
țumim pentru gazdă, pentru sufletul vostru
curat și milos, pentru coala de pită uscată
de război pe care cu dragă inimă ați îm-
părțit-o cu noi...

În fund, pleoapa orizontului strangulat,
închidea cerul de jos, înfricoșător de imens
și albastru.

Ce frumos era!
— Uite colo, departe, departe...
— Acolo trebuie să fie Constantinopolul.
Și mai departe Palestina, care li s-a fă-
găduit, liman...

Ce drum lung! De la vagonul care
gonea spre camera de gazare și pînă la
pavilionul cu semilună al lui „Mekfur”.

Plecaseră la prînz. Acum erau orele
patru.
Cînd se va întineca vor fi lingă ma-
lurile turcești.

În zori, vasul va acosta.

Apoi...
Constantinopolul.
Ankara
Granița siriană și...

Do-si-sol...

A sărit speriat în sus.
Ce însemnă aceasta?
Pe unde a răzbătut melodia tulbură-
toare?

Se înalță în picioare.
Cineva se supără. Iar lingă acela, cei
trei frați, murmurau ca atunci, de mult,
în vagonul morților, rugăciunea de seară.

Do-si-sol...

Un punct negricios apărui în dreapta va-
sului, plutu o clipă, dispărui, venind din
nou ca să dispară iarăși.

Îată! Acolo e Turcia.
I se vad de pe acum malurile.

Do-si-sol...

— Își astupă cu palmele urechile.
La Vilna...
— Nu!
— Nu!
— Nu!
— Fără Vilna!
— Fără Vilna, fraților și oameni buni.
Fără...!

Troznitura puternică îl clătina de cîteva
ori și-l trînti în piramidă geamantelor
care se prăbuși peste el.

Puntea i se frînsă sub picioare.
Căzu în valuri.
Înghiți de cîteva ori licoarea rece și amar
de sărată, apoi ridică brațul în sus și vru
să strige. Gura și nasul i se umplură pînă
la sufocare.

Do-si-sol...

Ce-ai spus, vecine Ștefane? N-ai spus
nimic...
Acum ești departe...

Do-si-sol...

Trebuie să scape...!
N-are să moară...!
Nu vrea...!
Trebuie să trăiască...!

Do-si-sol...

O scîndură.
Palestina?
Încercă s-o apuce...
Cu ce?
Cu orice! Cu mîna cu ochii, cu dorința...
La Vilna.

Atinse lemnul cu degetele...
Le făcu gheare...
I-au alunecat...
Și în-co-da-tă...!
A prins-o?
Nu mai știe.
Trombonistul din Vilna, cel potrivit la
satură, cu-n sfert de frunte îndoliată de
coțul prăvălit a frizurii și mustăcioara
mică, neagră, îl trase repede la fund...

Din volumul în pregătire „Drapelul
care lipsește”.

Ilustrații de PERAHIM

Misterioasa lume a Cabalei

Paralel cu literatura religioasă și laică,
filozofia și etica iudaică, din cele mai în-
depărtate timpuri, se dezvoltă pe calea ei
proprie, cunoscînd epoci de excepțională
răspîndire, *Cabala*, misterios univers al
imaginației și visului, refugiu al vizionarilor
și exaltaților.

Cabala este de fapt studiul existenței
transcendentale: a dumnezeirii și a for-
țelor divine, atît a esenței lor ca existențe
proprii zise, cît și a felului în care se ma-
nifestă în creație și în diriguirea treburilor
lumii. Așa apare cabala în antichitate, ală-
turi de cele mai raționaliste curente și ten-
dențe iudaice. Curentul cabalist poate fi
urmărit pas cu pas de la primele sale în-
cepături, din secolul II înainte erei noas-
tre, pînă prin secolul XVIII, adică pe un
răstimp de nu mai puțin 20 de secole!

Se pare că originea curentului cabalist
trebuie căutată în zădărnica istorie a
ultimelor secole de existență a Templului
de la Ierusalim. Sînt secole de grele în-
cercări, de permanente răzmerițe, de crude
și sîngeroase represii. Josephus Flavius
ne-a lăsat un tablou impresionant al acestor
vremuri. Ultimul secol, mai ales, al ocu-
pației Iudeii de către legiunile Romei e un
album de scene groaznice de violență, su-
ferințe fără șir și exaltare mistică a ma-
selor. Zeci de „profeți” apar pe acest fond
social, răspîndind în sinul maselor cele mai
ciudate practici și credințe.

În această perioadă apar primele ele-
mente ale cabalei. Se știe, de pildă, că în
vremea aceea secta esenilor avea o angeo-
logie proprie și că membrii săi se foloseau
de anumite formule și practici mistice, de
genul celor incluse mai tîrziu în așa zisa
Cabala aplicată. Curentul acesta, alimentat
de disperarea populației, se caracterizează
prin strănii viziuni apocaliptice, menite să
servească drept mîngiere unei mase des-
nădăjduite și exaltate, căreia nu-i rămă-
sesse decît un singur refugiu — al imagi-
nației și visului. Cărțile rămase din acea
perioadă de exaltare mistică fac parte din
asa zisa literatură apocrifă, post-biblică. În
lumina celor mai noi descoperiri arheolo-
gice, se pare că ea a fost creată exclusiv
în cadrul închis al comunității esene. Din-
tre aceste cărți au rămas și au fost trans-
mise posterității „Apocalipsul lui Avra-
am”, „Cartea lui Henoch” și „Cartea jubi-
leelor”. Ele sînt considerate primele cărți
cabalistice.

Odată cu dărmarea celui de al doilea
Templu, cabala cunoaște o a doua epocă
de dezvoltare. Dispersarea și răspîndirea
populației Iudeii, contactul cu mitologia
altor popoare, îndeosebi cu cea babilo-
neană și persană, îi furnizează cabalei noi
elemente. Neacceptată de concepția orto-
doxă-monoteistă a gîndirii oficiale iudaice,
mistica babiloneană se strecoară totuși în
gîndirea masei, coexistînd cu învățătura
talmudică, într-o formă iudaizată. Este ade-
vărat că unele elemente de gîndire mistică
se regăsesc și în Talmud, ele ocupă însă un
loc neînsemnat în masa uriașă a materiilor
tratate. Aceste elemente mistice se rezumă
de fapt la două probleme fundamentale,
care vor rămîne apoi alfa și omega ca-
balei: 1. *Maasei merkava*, construcția tro-
nului divin, adică organizarea și modul de
funcționare a lumii celeste și a forțelor
transcendentale; 2. *Maasei bereișit*, con-
strucția genezei, studiul cosmologic al di-
vinei creații.

Scopul final al studiilor este acela al cu-
noașterii drumului prin care sufletul omu-
lui atinge viața eternă a înălțelor sfere spre
a realiza o înțelegere desăvîrșită a Di-
vinității. Această înțelegere este considerată
de cabaliști drept treaptă supremă a ade-
văratei fericiri. Cînușind pericolele inere-
nte unor asemenea incursiuni în lumea
mistică, învățații au căutat să limiteze răs-
pîndirea cabalei în popor. De aici caracte-
rul ocult al învățăturii: numai cite un
elev putea fi inițiat și numai dacă era
evlavios și înzestrat cu putere de discernă-
mint. În acest fel se urmărea a se închide
poarta prin care ar fi putut pătrunde în
iudaism elementele politeiste și ideile in-
comparabile cu monoteismul biblic.

Epoca post-talmudică, aceea a gaonului
babilonean, ne-a transmis un mare număr
de cărți cabalistice, printre care unele de
autentică inspirație poetică. Printre aceste-
a, amintim de seriea *Hechalot* — *Palatele*,
Pirkei de-Rabi Eliezer, precum și ermetica
lucrare *Sefer Ietira*, Cartea creației. Aceste
cărți aparțin toate literaturii cabalistice
medievale.

Din Babilon, cabala trece în Europa,
unde se dezvoltă în două centre diferite și
în două direcții distincte.

În Spania, sub influența curentului ra-
ționalist introdus de Maimonide, se dez-
voltă așa zisa cabala filozofică. Pentru pri-
ma dată, ea se încheagă ca un sistem bine
conturat, cu principii fixe și obligatorii.

Această evoluție se datorește lui Rabi
Ithak și elevilor săi Rabi Ezriel și Rabi
Erza, precum și lui Rabi Moșe ben Nach-
man, prima somitate rabinică ce a fost cu-
cerită de noul curent. În această perioadă
se stabilesc principalele atribute ale „celor
zece sfere”, care rămîn elementul de bază
al cabalei. De fapt de-abia acum acest sis-
tem mistic primește denumirea de *cabala*,
adică „preluare”, „tradiție”, fiind conside-
rat rezultatul unei transmisiuni orale din
îndepărtata antichitate.

Momentul culminant al dezvoltării ca-
balei îl constituie apariția, în secolul
al XIII-lea a Zohar-ului, carte redactată
de Moșe ben Semtow sub forma unei cu-
legeri de învățături atribuite lui rabi Si-
mon bar Iohai.

Paralel cu dezvoltarea curentului cabal-
istic-mistic din Spania, în sinul colectivității
evreiești din țările germane apare
așa zisa cabala practică. Exponenții cei
mai cunoscuți ai acestui curent sînt Rabi
Iehuda Hechasi, autorul Cărții celor evla-
vioși, „Sefer chasidim” și Rabi Eliezer din
Worms, autorul lui „Sefer Hakoheach”.
Aceștia și urmașii lor consideră studiul ca-
balei nu ca un scop în sine ci ca un mij-
loc pentru desăvîșirea și perfecționarea
omului, pentru înălțarea lui în sens etic,
pentru a-l face apt de a se apropia de
Dumnezeu. Se pune mult accent pe ideea
sobrietății. Este acea parte a cabalei care
se apropie la un moment dat de magie,
dar numai incidental și nedeliberat. De-
vierile în acest sens ale epigonilor de mai
tîrziu trebuie imputate unor influențe din
afară.

După apariția Zoharului, care cucerește
repede toate cercurile cabalistice, activi-
tatea principală a adepților acestui curent
se limitează aproape exclusiv la studierea
cărții. Scrisă ermetic, în limba arameică,
pe alocuri aproape de neînțeles, cartea
aceasta ajunge să satisfacă secole de-a rin-
dul setea de studiu și de cunoaștere a ca-
baliștilor.

Exodul evreilor din Spania și stabilirea
unei mase compacte de cabaliști la Safed,
care devine acum „capitala cabalei”, im-
primă dezvoltării ei o direcție nouă.
Această orientare este precedată de activi-
tatea unuia din cei mai profunzi cabal-
iști, Rabi Moșe Cordover (1522—1570) și
de a altor doi învățați: Rabi Ithak Luria
(1534—1572) și discipolul său, Rabi Haim
Vital (1543—1620).

De fapt Rabi Haim Vital este acela care
în operele sale și în special în principală
lă scriere „Eit Haim”, Pomul vieții, pro-
pagă ideile noului curent.

O minunată și sinceră autobiografie
ni-l prezintă pe acest mare cabalist într-o
lumină deosebit de interesantă. Ambiții
și energic, Vital se credea merit să aducă
sau cel puțin să grăbească mîntuirea po-
porului prin studiile sale cabalistice. În
concepția lui rabi Haim și a maestrului
său Luria, cabala este o sinteză între fi-
lozofia gnostică a cabalei „spaniole” și între
simplitatea moralizatoare a celei „ger-
mane”. El adaugă însă și un element nou,
pînă atunci doar incidental prezent în ca-
bala, acela al mesianismului. Acest ele-
ment devine tot mai mult scopul final atît
al studiilor, cît și al practicilor mistice.

Trei principii se află acum la baza ca-
balei. Primul principiu este al creației
permanente. Al doilea, al imposibilității
cosmosului de a absorbi emanația perman-
entă a luminii divine. Al treilea principiu
este al îndreptării, al perfecționabilității
cosmosului prin intermediul omului.

În concepția lui rabi Haim Vital creația
nu a fost decît o retragere (tîntum) a di-
vinității omniprezente, infinite (einsof) în
sine însăși, prin condensarea forțelor crea-
toare în esența însăși a divinității. Aceste
forțe acționează în permanență asupra go-
lului creat, prin emanații creatoare, orin-
dute în zece sfere și clasificate într-o
ordine anumită. Sînt lumini divine grație
căreia există cosmosul și care deși pre-
zente în permanență, tind întotdeauna să
se întoarcă în infinit. Materia nu reușește
să absoarbă aceste radiațiuni divine și cu
cît omul păcătuiește mai mult, cu atît se
micșorează capacitatea de absorbție a crea-
ției. Imperfecțiunea vieții și a lumii este,
decî, cauzată în mod direct de păcatele
oamenilor, de fărâdelegile lor, de răutatea
lor. Din contra, prin fiecare faptă bună,
omul aduce un tikun, un corectiv vieții și
materiei. Materia astfel purificată are po-
sibilități sporite de a absorbi razele crea-
toare ale infinitului, de a progresa. Atunci
cînd faptele bune ale oamenilor vor rea-
liza perfecțiunea materiei și un echilibru
permanent între puterea luminii divine și
capacitatea de absorbție a creației, omul
va fi mîntuit.

MARANI DIN ORIENTUL INDEPĂRTAT

Tragedia maranilor — a evreilor convertiți cu forța pe timpul închiiziției spaniole — constituie un capitol tragic din istoria iudaismului. Mulți dintre urmașii maranilor au avut de suferit persecuții religioase, iar parte dintre ei s-au salvat luind calea exilului. În acest fel, maranii s-au răspândit în numeroase țări ale lumii, îndeosebi în America centrală și de sud.

Mici colectivități de marani trăiesc pînă în zilele noastre în regiunile din extremul orient, printre care: Singapore, Hong Kong, Manila, Bangkok etc. Se pare că familiile de marani trăiesc și în Indonezia și Birmania.

ÎN AMINTIREA COMUNITĂȚILOR MARTIRE

La Tel Aviv se va ridica o Casă-muzeu a comunităților din Europa ce au fost nimicite de barbarii naști.

LITERATURA IDIȘ LA RADIO PARIS

Postul de radio Paris a transmis mai multe emisiuni consacrate literaturii idiș. Au fost prezentate creații ale clasicii precum și din scrierile unor literați contemporani.

CENTENARUL UNEI REVISTE

Revista comunității evreilor din Olanda și-a sărbătorit de curînd un secol de apariție. Cu acest prilej s-a subînțiat că publicistica în limba idiș are vechi tradiții în această țară. Într-adevăr, primul ziar idiș, „Di Zeitung von Amsterdam”, a apărut în anul 1675, adică acum aproape 300 de ani.

Înainte de al doilea război mondial trăiau în Olanda 140.000 evrei. Dintre aceștia, 110.000 au fost deportați de ocupanții naști și uciși în lagărele de exterminare.

FEDERAȚIA SEFARDA MONDIALĂ

Federația sefardă mondială a deschis o secțiune la New

York. Federația reunește diferitele comunități sefarde răspândite în întreaga lume și îndeosebi în țările Americii de Sud și în orient.

JUBILEUL UNUI ACTOR

Cunoscutul actor al teatrului evreiesc Sigmund Turkov și-a sărbătorit de curînd 50 de ani de activitate scenică. În acest lung răstimp, el a interpretat un mare număr de roluri în piese din dramaturgia idiș, cit și din cea universală.

Cu prilejul jubileului, Turkov a primit numeroase mesaje de felicitare de la admiratorii săi.

ANIVERSAREA ZIARULUI „MORGEN-FREIHEIT“

Împlinirea a 44 de ani de apariție neîntreruptă a cotidianului în limba idiș „Morgen-Freiheit” a fost marcată printr-o adunare festivă la care au participat ziariști, reprezentanți ai organizațiilor evreiești, precum și numeroși cititori.

Despre activitatea ziarului a vorbit P. Novik, redactorul șef.

O NOUĂ SINAGOGĂ LA MAINZ

La Mainz a fost inaugurată o nouă sinagogă în locul celei incendiată de naști în anul 1938.

În acest oraș vest-german trăiesc în prezent 131 evrei, față de 3.000 înainte de război.

ZIARUL „JEWISH CHRONICLE“ DESPRE SEDERUL DE LA TEMPLUL CORAL

Ziarul „Jewish Chronicle” de la Londra a publicat o fotografie mare de la Seder-ul organizat de Comunitatea evreilor din București la templul coral, cu prilejul sărbătorilor de Pesah 5726. Ziarul subliniază că 300 de coreligionari bătrîni și bolnavi au fost oaspeți la Seder și au luat masa în cele 8 zile de Pesah.

ÎMPOTRIVA RĂZBOIULUI DIN VIETNAM

Congresul evreiesc american a adoptat cu o mare majoritate o rezoluție care condamnă bombardarea teritoriului R. D. Vietnam și cheamă la încheierea ostilităților.

Congresul a hotărît să adreseze un apel președintelui Johnson cerîndu-i „suspendarea pe un timp nedeterminat” a bombardamentelor aeriene asupra teritoriului R. D. Vietnam.

EXPOZIȚIE FRANZ KAFKA

La Muzeul evreiesc din Praga se va organiza o expoziție Franz Kafka. În cadrul expoziției vor fi prezentate o serie de manuscrise inedite ale marelui scriitor.

POPULAȚIA ISRAELULUI

După cele mai recente date statistice, populația Israelului numără în prezent 2.599.000 suflete. Evreii sînt în număr de 2.299.000, iar populația de altă naționalitate se ridică la 300.000 suflete.

IEHUDI MENUHIM LA 50 DE ANI

Marele violonist și dirijor Iehudi Menuhim a împlinit de curînd vîrsta de 50 de ani. El și-a celebrat ziua nașterii printr-un concert, dat la Londra, la care a apărut ca solist și dirijor. În cadrul aceluiași concert au cîntat și alți trei membri ai familiei sale: fiul

său, în vîrstă de 14 ani și cele două surori ale lui Iehudi Menuhim — Hebțiba și Yaalta.

Încasările au fost donate de marele artist unei școli de muzică din Anglia.

ÎN SPIRITUL APROPRIERII ÎNTRU POPOARE

La invitația Uniunii foștilor combatanți și partizani evrei, o delegație a foștilor luptători din mișcarea de rezistență antihitleristă din Polonia a făcut o vizită de 10 zile în Israel.

CONCURSUL BIBLIC INTERNAȚIONAL

Pe primul loc la concursul biblic internațional ce s-a ținut în cursul lunii mai la Ierusalim s-a clasat un tînar din Bnei Brak. Pe locurile 2—3 s-au situat doi concurenți din S.U.A.

ÎN JURUL UNUI ANUNȚ MORTUAR

Luna trecută a murit în R.F.G. Sepp Dietrich, fost general S.S. și comandant al gărzii personale a lui Hitler. Familia defunctului a inserat

un anunț mortuar în ziarul „Stuttgarter Zeitung”. A doua zi comunitatea evreilor din Stuttgart a primit un cec reprezentînd echivalentul sumei plătite de familie pentru apariția anunțului. Cecul era însoțit de o scrisoare semnată de redactorul șef al ziarului, prin care acesta arăta că donează banii aceștia pentru scopuri umanitare, intrucît „nu vrem să cîștigăm de pe urma morții unuia dintre acei care au pricinuit atîtea suferințe patriei și lumii întregi”.

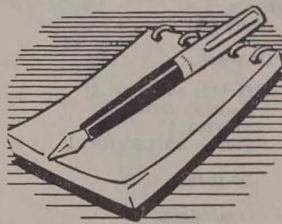
Comunitatea a refuzat banii arătînd că „veniturile ei nu se alcătuiesc din banii criminalilor”.

OBȘTEA EVREIASCĂ DIN POLONIA

Obștea evreiască din Polonia, cu un trecut istoric de peste un mileniu, numără în prezent 25.000 suflete. Obștea continuă tradiția, păstrează și dezvoltă valorile spirituale ale iudaismului. La Varșovia apare un ziar în limba idiș, activează un teatru evreiesc de stat, se publică lucrări beletristice, științifice în limba idiș și polonă etc.

EXPOZIȚIE THERESIENSTADT

În cîteva orașe din Grecia a fost prezentată expoziția volantă cu desenele făcute de copii deținuți în timpul răz-

boiului în lagărul nazist de la Theresienstadt. Expoziția a făcut pretutindeni cea mai profundă impresie.

Cei mai mulți dintre autorii desenelor au pierit în lagăre sau în camerele de gazare.

FLORI PE MORMÎNTUL LUI SALOM ALEHEM

Cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la moartea lui Salom Alehem a avut loc un pelerinaj la mormîntul marelui scriitor, care după cum se știe își doarme somnul de veci la cimitirul evreiesc din New-York.

Reprezentanți ai organizațiilor culturale și obștești, delegații de scriitori și oameni de artă au depus jerbe de flori.

EVREII SEFARZI ÎN LUME

Evreii sefarzi — originari din peninsula iberică, mulți dintre ei descendenți ai celor fugiți de rugurile Închiiziției — trăiesc în numeroase țări

ale lumii. Astfel, 250.000 sefarzi trăiesc în S.U.A. și tot atîția în Israel. În Turcia, obștea sefardă numără 50.000 suflete, iar în Iran — 70.000.

Colectivități sefarde mai mici se află și în Maroc, Tunis, Algeria, Iugoslavia, Bulgaria etc.

DIALECTUL IDIȘ ALSACIAN

Un cercetător din Franța și-a ales ca lucrare de diplomă tema „Dialectul idiș alsacian”.

Acest dialect se vorbește încă și azi de către familiile evreiești din două mici localități din apropierea orașului Strasbourg.

CORUL EVREIESC DIN IUGOSLAVIA ÎN TURNEU

Corul evreiesc din Iugoslavia întreprinde în prezent un turneu în Anglia. Concertele date de această formație, ce numără 60 de persoane, au fost apreciate de public.

BIBLIOGRAFIA DEZASTRULUI

Răspunzînd necesității de a sistematiza și organiza vastă literatură consacrată dezastrului suferit de iudaismul european în anii celui de al doilea război mondial, institutul științific IWO din New York a luat inițiativa editării unor volume bibliografice. Pînă în prezent, au apărut 9 asemenea volume. În fiecare din ele, se află o prezentare succintă a lucrărilor, autorul și editura respectivă.

Ultimul volum, al nouălea, apărut de curînd, cuprinde următoarele capitole: 1. Țări și comunități. 2. Refugiați. 3. Lagăre și închisori. 4. Materiale biografice. 5. Evrei militari. 6. Evrei partizani. 7. Evrei în mișcarea de rezistență.

EVREII DIN SPANIA

Obștea evreiască din Spania numără 7.000 suflete. La Madrid locuiesc 3.000 evrei, tot atîția la Barcelona, restul de 1.000 în diferite orașe mai mici.

„STELE RĂTĂCITOARE” ÎN ARGENTINA

Un ansamblu evreiesc din Buenos Aires a prezentat cu mult succes piesa lui Salom Alehem, „Stele răătăcioare”.

DECES

La Tel Aviv a încetat din viață, în vîrstă de 70 de ani, dr. Arye Cubibi, președintele institutului „Yad Vashem”, institut care se ocupă cu cercetarea perioadei dezastrului.

יוליאן שווארץ

א געזעגנונגס באזוך

זיין עקסעלענץ דער ישראל-מיניסטער אין בוקארעשט צו אילון און פרוי האָבן געמאכט דעם 31-סטן מאי ד. י. א באזוך דעם רב הכולל דר. דוד משה רוזן און פרוי מיט דער געלעגנהייט פון זייער ערדליכסער אָפּוועק פונעם לאַד.

דער מאָלער ראובן רובין

דער מאָלער ראובן רובין האָט זיין לאנגער צייט זיך קונה שם געווען צווישן די ליבהאַכער פון דער פּלאַטישער קונסט. די אויסשטעלונגס-זאַלן אין די אָנגעזענסטע מוזעען פון א סך מערזאַפּלן שמעלן אונטער אונזער אַרם. די בעסטע פון זיינע ווערק. ביי 73 יאָר, איז ער מספּיר וויין קונסט מיט דער-זעלבער קראַפּט ווי אין דער יוגנט, אין זיינע בילדער איבערשטן דעם צווייטער, ווי תמיד, לאנגער צייט זיך קונה שם געווען צווישן די ליבהאַכער פון דער פּלאַטישער קונסט. די אויסשטעלונגס-זאַלן אין די אָנגעזענסטע מוזעען פון א סך מערזאַפּלן שמעלן אונטער אונזער אַרם. די בעסטע פון זיינע ווערק. ביי 73 יאָר, איז ער מספּיר וויין קונסט מיט דער-זעלבער קראַפּט ווי אין דער יוגנט, אין זיינע בילדער איבערשטן דעם צווייטער, ווי תמיד,

סאָנץ מיט דער תורה

דורך דער פּרישקייט פון די פארבן און דעם איינדרוקס-כח.

פון איבער 50 יאָר האָט ער פארלאָרן רומעניע, וווּ ער איז געבוירן געוואָרן אין מאָלדעווישן שטעטל האַרלוי. אָבער דער מאָלער ראובן האָט נישט פארגעסן נישט דעם הויכן הומל אינזענען, נישט די רעזולטירענע שולדער, נישט די זאגנדיקע בערג און אויך נישט די רוחניקע, פליישיקע און שפּיגלדיקע מענטשן צווישן וועלכע ער האָט פאר-בראכט זיינע קינדער יאָרן. די דאָזיקע איינדרוקן וועלכע האָבן זיך אין שטח פון דער צייט פארשטעמט אין פּויל-הויט. בילדן דעם יסוד פון זיין אייגענעם סטיל אינמיטן אַוואַרדיזשן די יאָרן וואָס ער האָט פארבראכט אין פאריז בעתן שטודירן, די נאָכעיקע געשעענישן, גע-פילן אין עמאָציעס, באדיי-טערע און פארשטעמט דעם דאָזיקן איינזענען, בלונדער דער רעפארמאט און דער מענטשן פון זיין קונסט. זיינע ערשטע עלעמענטן — דאָס עמפּינדי-גקייט, דעם גאָר איינ-זענענדיק פלאַטישט דעם ציטער און די פרייד פון א ליבשאַפּט, פון א ליבשערער פּאַרם, צי פון

דעם 20-סטן יוני ד. י. פּיערס דאָס רעליגיעזע ייִדנטום פונעם לאנד דעם 18-סטן (ח'י) יאָרזאָג זייט מ'האָט איינגעוויילט זיין עפּינענדיג דר. דוד משה רוזן שליט"א אלס רב הכולל פון דער סאַציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע.

די הענטה העליגה האָט געשטאָקן אונדזער קהלה, א מנהיג רוחני, א תלמיד-רב, וועלכער איז מדריד די רעליגיעזע זען זיין אויפן דרך הישר לויט די בעסטע מסורות פונעם יהדות, איינפן אלטן יידישן דרך, רוח ישראל סבא"ל. אין איינזענעם מיט דער זאגן פאר די רעליגיעזע באערעפטיגן פון דער עת ישראל, פאר דער נוסטער פאר-וואַלטונג פון די רעליגיעזע אונטער אונטער און סעקס קרעפטן, איז דער רב הכולל דר. דוד משה רוזן מדריד די רעליגיעזע זען זיין זאָלן זיין פרייע און קאָלאַלע בירגער פון דער סאַציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע, זיי זאָלן נישט

פרעסע אַפּקלאַנגען

אינטערן קעפל „אידיש-רעליגיעזע לעבן אין רומעניע אונטער שטערן מ'פארשטעמט-לעבט די צייטונג „סאציאַל-נען ווערנאל" פון ניו יאָרק אן לאנגן ארטיקל געשריבן פון איר עראסטאָר א. שיינ-פערד אין וועלכען ס'ווערט געשטעלט דער אופן ווי מ'האָט געפירט דעם יוד'ס מוב פסח תש"ו אין אונדזער קהלה. דער ארטיקל שפּרייכט אונטער די מעסיקים פון די מנהיגים פון דער פערעראציע פון די יידישע קהלות פון רומעניע, און פונעם רב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א פערזענלעך, כדי דער יום טוב זאָל געווענליך ווערן לויט אונזערע דינים און אונזער ווער אראפּלע פראדוצירט. ס'ווערט, בפרט, בלאס ארויסגעוויזן ווי די אָנפירונג פון אונדזער קהלה, האָט זיך געוואָרנט פאר די זקנים, קראנקע און די יעניקע וועלכע האָבן נישט געהאט די מעגלעכקייט, זיי אליין, זיך צו צוגרייבן דעם סדר.

„כדי צו נאָכן די מעגלעכקייט דאָס אלע יידן וואָס האָבן דעם לעבן פון די פסח מעגל, האָט די ברא-רעפער יידישע קהילה אייגענע ארטיקל פון דער באַר שול, ווי יעדער איינער האָט

באגריסונג פון רב הכולל דר. דוד משה רוזן פאר דער „קאנאדער אידיש וואכנבלאט"

די יידישע פּראָגרעסיב'ישע צייטונג פון סאָראָנסאָ — באַנאָדא, „וואַכנבלאט" האָט דערפֿולט 40 יאָר זינס איר ווערעניגונג. ביי דער געלעגנהייט וואָס דער רב הכולל דר. דוד משה רוזן, אדערסירט דעם דעראַקט-קאָלעקטיוו, פאָלגנדיקן בריוו, וועלכער איז פארעפנטלעכט געוואָרן אין דער צייטונג:

י. גערשמן
סעק-רעדאַקטאָר פֿון „קאנאדער אידיש וואַכנבלאט"
זייער געווערער און טייערער פריינט,

פון ארבעים לכינה, דאָס דערנאָכטן וואָס זענען היינט, נישט נאָר באַם יחיד נאָר אייך באַם כלל, אַנאָמאלען דערפֿאַר-רונט-חבשה, וועלכע עפעס אַ ברייטן דרך צו אַ גענענש-סער מעסיקייט.

אין נאָכעם פון דער פּערע-ראציע פון די יידישע קהלות פון דער סאַציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע, אין נאָ-סען פון אונדזער צייטשריפט — אייערע אַ יינגערע שוועס-סער, וועלכע לערנט פיל פון איינער רעפארמאט — אין נאָ-סען פון אלע מדינות פריינט, וואָס איר האָט אין אונדזער לאַנד, שיינן פיל, ליבער פריינט, אייך אין אלע אייערע מיטאָרעטער, אן אויפריכט-פיקן מול מוב, אין מיר ווייניגן אייך איר זאָלן נין מחיל אל חיל אין אייער גאָ-לעבט איר אַרבעט, וועלכע איר זאָלן נאָך מספּיר וויין פיל יאָר, לאַזט דעם נאָכעם כלל ישראל, אין אַ העלס פון וועלכען ס'זאָל פארשטיין די אומערטע און ס'זאָל הערשן שלום צווישן אלע פעלקער.

מיט די בעסטע וועגן און געפילן פון פריינטלעכער שטעלונג

ווען מיר יידן, רעדן פון א מעסיקייט פון פערציק יאָר, מיט תיבה אויפן געראטן די „ארבעים שנה" וועלכע זענען מיט „בנין מיר", דור המדבר, מיט שווערע יאָר, מיט קאמפ קעגן שוועריקייטן, מיט רוח-מנוח זיין די יידישע שנה, דער סוף פון די „ארבעים שנה" איז דער בראשית פון א נייער תקופה, פון דערפילן די צילן צו וועלכע מ'האָט געגאנגען, צו פארווערקלעכן די אידישקייט.

ד. דוד משה רוזן
רב הכולל
און פּערזענלעכע פון דער פּערע-ראציע פון די יידישע קהלות דעפּובליקטער אין דער גרויסער נאַציאָנאַל-פּאַרלאָמאַנט (פּאַרלאָ-מאַנט) פון דער סאַציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע.

פון דעם קהלה-לעבן בר-מצוה אין דער באַר-שול

דעם 22-סטן מאי ד. י. איז פאָרגעקומען אין דער באַר-פארשטער באַר-שול, די בר-מצוה פּיערונג פון די כהן זון פרוי בעל כהן. ס'האָבן אָנגעפילט גענומען קרובים אין פריינט פון דער משה-שול, די פּיערונג איז באַערט געוואָרן מיט דער אָנזענדיק פון רב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א, וועלכער האָט געגעבן זיין ברכה דעם נייעם מיטליד פון עת ייִשראֵל.

טעקסט
נאָכדעם וואָס די דריי אָרטיקע עוולן האָבן זיך פאַרניינט, וועט מען דאווענען יעדן טאָג, נאָך די ווייט, איז איינער פון זיי די פארוואלטונג פון די חקום-קדוש'ס אין אָנגעפירט פון א קאָנטינענט בראש מיט די הערן ישעיה אלטער און מאיר מענדעל. די שולן געפונען זיך אין א גוט צוטאגער.

(תמשך 'בא)